

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ในการสร้างตำบลน่าอยู่ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ที่นำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนน่าอยู่ต้นแบบ รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายชุมชนตำบลน่าอยู่ และนำเสนอถึงผลที่ชุมชนได้รับจากการพัฒนาเป็นชุมชนน่าอยู่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในการพัฒนาเป็นตำบลน่าอยู่ต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 22 คน ได้แก่

- (1) แกนนำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ดำรงตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 11 คน
- (2) ตัวแทนแหล่งเรียนรู้จาก 10 แหล่งในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ ได้แก่
 - กลุ่มรักษาน้ำคลองสวย น้ำใส หมู่ที่ 8 บ้านไร่
 - กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์
 - ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
 - ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงานหมู่ที่ 8 บ้านไร่
 - กองทุนเงินล้าน หมู่ที่ 5
 - กลุ่มวิสาหกิจไวน์อุโมงค์ หมู่ที่ 8 บ้านไร่
 - กลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง หมู่ที่ 8 บ้านไร่
 - วิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์
 - โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน
 - กลุ่มสมุนไพรแสนดี หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง

(3) ผู้บริหารเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี หรือรองนายกเทศมนตรี และการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสื่อสารสนเทศออนไลน์

โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ที่นำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนตำบลน่าอยู่ต้นแบบ (2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายชุมชนตำบลน่าอยู่ (3) ผลที่ชุมชนได้รับจากการพัฒนาเป็นชุมชนตำบลน่าอยู่ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4.1 บริบทของชุมชนตำบลอุโมงค์อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

4.1.1 สภาพทั่วไปและประวัติความเป็นมาตำบลอุโมงค์

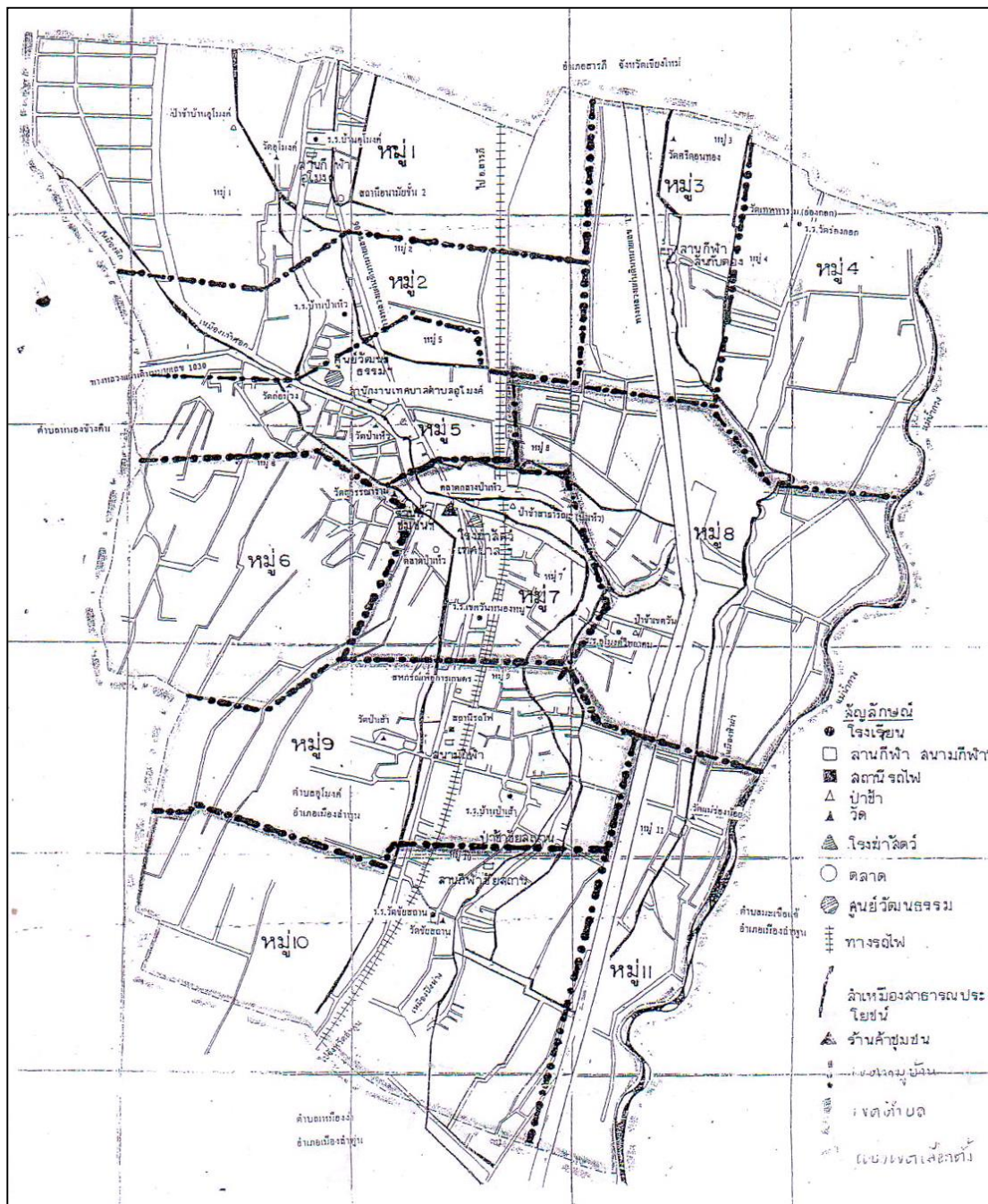
ตำบลอุโมงค์ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และเป็นชุมชนดั้งเดิมบ้าน คำว่าอุโมงค์ เป็นชื่อแปลงมาจากคำว่า โองังม่ง เป็นคำพื้นเมือง แปลว่า เป็นหลุมเป็นบ่อ อยู่บริเวณหน้าวัดอุโมงค์ บางท่านบอกว่าอยู่ที่ใต้พระวิหารวัดอุโมงค์ และมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาใต้พระเจดีย์มีอุโมงค์อยู่ภายใน ต่อมาเมื่อพระพุทธรูปหนึ่งได้จาริกผ่านมาและพระพุทธรูปได้มีนิมิตเห็นพระยานาคพิทักษ์รักษาสมบัติใต้อุโมงค์ไว้ ด้วยเกรงว่าจะมีผู้ไปรบกวนอันอาจเป็นอันตรายจึงได้สร้างเจดีย์ครอบอุโมงค์ไว้ ต่อมาได้มีการบูรณะและพัฒนาจนเป็นวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน

ด้านการปกครองในราว พ.ศ.2449 ตำบลอุโมงค์ปกครองโดยขุนอุโมงค์ มนาทร (นายแก้ว พันธุ์อุโมงค์) ได้รับแต่งตั้งเป็น ขุน หรือ หมื่น ต่อมายกเลิกการแต่งตั้งชื่อดังกล่าวให้ใช้ชื่อบุคคลตามปกติ ยกฐานะเป็นสุขาภิบาลตำบลอุโมงค์ ใน พ.ศ.2514 และยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลอุโมงค์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน มีพื้นที่ 20.09 ตารางกิโลเมตร ระยะทางห่างจากจังหวัด 10 กิโลเมตร มีจำนวน 11 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านอุโมงค์ เป็นชื่อแปลงมาจากคำว่า โองังม่ง เป็นคำพื้นเมือง แปลว่า เป็นหลุมเป็นบ่ออยู่บริเวณหน้าวัดอุโมงค์ บางท่านบอกว่าอยู่ที่ใต้พระวิหารวัดอุโมงค์ และมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่าใต้พระเจดีย์มีอุโมงค์อยู่ภายใน ต่อมาเมื่อพระพุทธรูปหนึ่งได้จาริกผ่านมาและพระพุทธรูปได้มีนิมิตเห็นพระยานาคพิทักษ์รักษาสมบัติใต้อุโมงค์ไว้ ด้วยเกรงว่าจะมีผู้ไปรบกวนอันอาจเป็นอันตรายจึงได้สร้างเจดีย์ครอบอุโมงค์ไว้ ต่อมาได้มีการบูรณะและพัฒนาจนเป็นวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน ชุมชนบ้านอุโมงค์ในอดีตมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงรับสั่งให้ข้าราชการมาปักหลักแดนเมืองเพื่อกำหนดเขตแดนเมืองแต่ละเมือง (เขตจังหวัด) และในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงเสด็จมา ณ บ้านอุโมงค์พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนได้ตั้งพลับพลาที่ประทับ ณ บริเวณหน้าวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน 2) หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านกอม่วง เป็นชื่อของต้นมะม่วงสีหรือมะม่วงเขียวเป็นมะม่วงต้นใหญ่ อยู่ที่หน้าวัดกอม่วงจึงได้ชื่อว่า บ้านกอม่วง เดิมเรียกบ้านปันปวกน้ำ เกิดจากน้ำสองสายที่ไหลมาบรรจบกันเกิดน้ำวนและมีปวก (ฟอง) ลอยฟู

ชุมชนบ้านกอม่วงมีสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ได้อนุรักษ์ไว้คือห้างนาเจ้าจักรคำ ผู้ครองเมืองหริภุญไชยหรือจังหวัดลำพูนในสมัยนั้น 3) หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านสับกับตอง มาจากชื่อดั้งไม้ชนิดหนึ่งชื่อทับตองหลวงอยู่ที่บ้านสับตองเหนือ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาจึงยึดเอาเป็นชื่อวัดสันกับตองและชื่อหมู่บ้าน ประชาชนนับถือทั้งศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข 4) หมู่ที่ 4 ชุมชนบ้านฮ่องกอก มาจากบริเวณดังกล่าวมีต้นกอกหลวงหลายคนโอบ และเชื่อว่าได้ต้นกอกนั้นมีทรัพย์สินสมบัติฝังไว้จำนวนมาก และบริเวณหมู่บ้านมีดินแห้ง ขึ้นอยู่ทั่วไป ซึ่งนำมาสานเสาดแห้ง (เสื่อ) สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน 5) หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านป่าเหว มาจากชื่อของต้นเหวหลวง หรือต้นตะเคียนหมู เป็นไม้ยืนต้นขึ้นอยู่จำนวนมากบริเวณหมู่บ้านและพระอุโบสถวัดป่าเหว 6) หมู่ที่ 6 ชุมชนบ้านป่าลาน มาจากชื่อดั้งลานจำนวนมากจนเป็นป่าลานซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดป่าลาน (สุวรรณาราม) ในปัจจุบัน 7) หมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านเซตวัน (หนองหมู) เป็นซึ่งครูปาคำแสนพบอิฐจารึกคำว่าเซตวัน และพบหมูป่าออกมาหากินอยู่ในหนองน้ำ เรียกว่าหนองหมูป่า จึงเรียกรวมกันว่าเซตวันหนองหมูตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของป่าช้าวัดเซตวัน (หนองหมู) ปัจจุบันอยู่ตรงถนนซูเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง 8) หมู่ที่ 8 ชุมชนบ้านไร่ มาจากชื่อของคำว่า บ้านไร่ ปลายนา เริ่มต้นจากการชุมชนอื่นๆ มาทำสวนทำไร่อยู่ในพื้นที่และมีการสร้างบ้านหรือที่อยู่อาศัยในไร่ด้วยเพื่อเฝ้าดูแลผลผลิตของตนเอง เป็นบ้านที่อยู่ในไร่สวนและนาพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ในการทำสวนทำไร่ การเกษตร 9) หมู่ที่ 9 ชุมชนบ้านป่าเส้า มาจากชื่อดั้งเส้า เป็นป่าต้นเส้าขึ้นอยู่ทั่วไปจำนวนมากบริเวณหน้าวัดป่าเส้าปัจจุบัน ในอดีตสมัยสงครามบูรพา (สงครามโลกที่2) สถานีรถไฟป่าเส้า เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งในเหตุการณ์การรักษาอธิปไตยของประเทศชาติให้พ้นภัยจากการล่าอาณานิคมของประเทศญี่ปุ่นด้วย 10) หมู่ที่ 10 ชุมชนบ้านชัยสถาน ในอดีตเล่ากันว่าพระนางเจ้าจามเทวีผู้ครองนครหริภุญไชย เสด็จมา ณ บ้านยางก่ายเก็ง ซึ่งมีต้นยางใหญ่ 2 ต้น ล้มมาพาดกันทางทิศตะวันออกของวัดชัยสถานปัจจุบัน และพระนางเจ้าจามเทวีได้ตั้งทัพอยู่เป็นเวลานาน พอถึงฤดูแล้ง จึงย้ายไปตั้งทัพแห่งใหม่ จึงเรียกอีกชื่อว่าบ้านหนองแล้ง และต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า“ชัยสถาน” เพื่อเป็นเกียรติแก่พ่อท้าวชัยยะสัณฐาน (ต้นตระกูลวงศ์สถาน) เป็นผู้อุปถัมภ์บูรณะวัดเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระศาสนา และส่วนรวมและรวมถึงชื่อของหมู่บ้านที่เป็นมงคลทำให้มีโชค มีชัย และ 11) หมู่ที่ 11 ชุมชนบ้านแม่ฮ่องน้อย เป็นชื่อของคลองน้ำไหลขนาดเล็ก ไหลผ่านบริเวณหน้าวัดแม่ฮ่องน้อยในปัจจุบันหรือบางครั้งมักเรียกว่าบ้านต้า (ท่าน้ำ) ในอดีตเป็นท่าเทียบเรือลำขนาดเล็กขนส่งสินค้าทางน้ำก่อนเข้าตัวเมืองลำพูน ท่าอาบน้ำ บริเวณหมู่บ้านอยู่ติดกับลำน้ำ

เขตการปกครองและการบริหารของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ประกอบด้วย ทิศเหนือ ติดต่อกับเทศบาลตำบลสารภี เทศบาลตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดต่อกับ

เทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทิศตะวันออก ติดต่อกับเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และทิศตะวันตก ติดต่อกับเทศบาลตำบลช้างค้ำ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ดังปรากฏในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลอุโมงค์
แหล่งที่มา : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์ พ.ศ.2554-2558. 2554.

4.1.2 ประชากรการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพของประชากร

ข้อมูลปี พ.ศ.2555 ตำบลอุโมงค์ มีประชากร รวม 13,325 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 6,316 คน และเพศหญิง 7,009 คน (ที่มา:สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลอุโมงค์) ราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้ตั้งรกรากสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ นิยมตั้งถิ่นฐานอยู่ตามที่ราบลุ่มและอยู่อาศัยตามริมน้ำลำคลอง เป็นกลุ่มชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน และมีชุมชนหนาแน่นบริเวณสองข้างถนนสายหลัก คือ ทางหลวงหมายเลข 106 เป็นถนนสายเก่าเชื่อมระหว่างจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ การประกอบอาชีพของประชากร ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวน เป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 84.28 รองลงมา คือ รับจ้าง ร้อยละ 8.74 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 2.16 อาชีพรับราชการ ร้อยละ 2.13 และประกอบอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 2.59 ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ประมาณ 36,793 บาท หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหวมีรายได้ต่อคนต่อปีเฉลี่ยสูงสุด อยู่ที่ 56,608 บาท และหมู่ที่ 4 บ้านส่องกอกมีรายได้ต่อคนต่อปีเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ที่ 13,218 บาท

4.1.3 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

- ประเพณีสงกรานต์ (ประเพณีปีใหม่เมือง) อยู่ในเดือนเมษายน มีการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ทำบุญ ปล่อยนก ปล่อยปลา เล่นน้ำสงกรานต์
- ประเพณีลอยกระทง (ประเพณียี่เป็ง) อยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน มีการจัดงานประเพณีลอยกระทง เผาเทียน เล่นไฟ ประกวดกระทง การแข่งขันปล่อยโคมลอย
- การแข่งขันกีฬาสามัคคีเทศบาลตำบลอุโมงค์ อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านชนิดต่างๆ เช่น วิ่งกระสอบ ชักกะเย่อ
- งานประเพณีเข้าพรรษา อยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม มีการทำบุญที่วัดและถวายเทียนพรรษา
- งานวัฒนธรรม สืบสาน-ไส้อั่ว หละปุ้น ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของทุกปี

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลประเพณี 12 เดือน

เดือนภาคกลาง	เดือนชาวไทยล้านนา	ประเพณี
เดือน 1	เดือนเกี๋ยง (ตุลาคม)	ประเพณีออกพรรษา สลากภัตต์ (ตานก๋วยสลาก)
เดือน 2	เดือนยี่ (พฤศจิกายน)	ประเพณีลอยกระทง ทอดผ้าป่า ตั้งธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติ)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลประเพณี 12 เดือน (ต่อ)

เดือนภาคกลาง	เดือนชาวไทยล้านนา	ประเพณี
เดือน 3	เดือนสาม (อ้ายหรือธันวาคม)	ประเพณีเทศน์มหาชาติ ทอดผ้าป่า ส้องขวัญ นาค
เดือน 4	เดือนสี่ (มกราคม)	ประเพณีตานข้าวใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ตานหัวพระเจ้า
เดือน 5	เดือนห้า (กุมภาพันธ์)	ประเพณีปอยหลวง
เดือน 6	เดือนหก (มีนาคม)	ประเพณีทำบุญปอยน้อย
เดือน 7	เดือนเจ็ด (เมษายน)	ประเพณีสงกรานต์ คำหัว บวชลูกแก้ว เลี้ยงผี ปู่ย่า พิธีสู่ขวัญ สืบชะตาบ้าน
เดือน 8	เดือนแปด (พฤษภาคม)	ประเพณีบวชเณร วิสาขบูชา ไหว้พระธาตุ (สร้างน้ำพระธาตุ) เข้าอินทนิล
เดือน 9	เดือนเก้า (มิถุนายน)	ประเพณีไหว้พระธาตุ (สร้างน้ำพระธาตุ)
เดือน 10	เดือนสิบ (กรกฎาคม)	วันอาสาฬหบูชา ประเพณีเข้าพรรษา
เดือนภาคกลาง	เดือนชาวไทยล้านนา	ประเพณี
เดือน 11	เดือนสิบเอ็ด (สิงหาคม)	ตานข้าว คนเฒ่าจำศีล ทำบุญตักบาตรทุกวัน พระ ฟังธรรม
เดือน 12	เดือนสิบสอง (กันยายน)	ประเพณีสลากภัตจากะข้าว (อุทิศถึงผู้ล่วงลับ ไปแล้ว)

แหล่งที่มา : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์พ.ศ.2554-2558, 2554

4.2 ความเป็นมาและความสำคัญสู่การพัฒนาเป็นตำบลน้อย

จากการศึกษาถึง วิวัฒนาการในการบริหารจัดการของตำบลอุโมงค์ไปสู่ตำบลน้อยนั้น เริ่มต้นในช่วงปี พ.ศ.2514 ตำบลอุโมงค์อยู่ภายใต้การบริหารจัดการในรูปแบบของสุขาภิบาล ต่อมาได้รับนโยบายการถ่ายโอนภารกิจตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ยกฐานะขึ้นเป็น เทศบาลตำบลอุโมงค์ในวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ในครั้งนั้นตำบลอุโมงค์ก็ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามบทบาท และอำนาจหน้าที่ที่เทศบาลสามารถกระทำได้ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขถึงฉบับที่ 13 พ.ศ.2552 ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนอุโมงค์ กล่าวคือ ชุมชนตำบลอุโมงค์มีบริบทที่เป็นชนบท มีการพึ่งพาอาศัยกัน

พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในชีวิตประจำวัน หากแต่ต่อมาตำบลอุโมงค์ได้รับผลกระทบจากกระแสบริโภคนิยม การดำเนินชีวิตของประชาชนตำบลอุโมงค์เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เปลี่ยนจากวิถีชนบทเป็นวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง ต่างคนต่างอยู่ไม่มีความเอื้ออาทร ไม่มีการพึ่งพาตนเอง ไม่มีจิตสาธารณะ รอรับการช่วยเหลือจากระบบบริการสาธารณะ ร้องขอการบริการ ทำให้สังคมไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกละเลย ธรรมเนียมถูกทำลาย (คำหาอุโมงค์คนขยัน, 2555 : 8)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้บริหารท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ประกาศแนวทางการทำงานในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตนำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นนโยบายเร่งด่วน กอปรกับผู้บริหารท้องถิ่นเป็นคนในพื้นที่มีความมุ่งมั่นที่จะให้เกิดการพัฒนาและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาให้มีความครอบคลุมและตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยนำข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนและข้อมูลจปฐ.มาประกอบการตัดสินใจ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสะท้อนปัญหาจากแต่ละชุมชนและสร้างความตระหนักให้ประชาชนเกิดความคิด และเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมมากขึ้น ประกอบกับกระแสความตื่นตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ให้ความสำคัญต่อแนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ ผู้บริหารท้องถิ่นและแกนนำชุมชนตำบลอุโมงค์ มีความต้องการสร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดี และมีวิถีชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงนำแกนนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเรียนรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนา จนเป็นต้นแบบในการสร้างสุขภาวะสู่ตำบลน่าอยู่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาตำบลไปสู่ตำบลน่าอยู่นั่นเอง

นอกจากนั้นการพัฒนาตำบลน่าอยู่ เทศบาลตำบลอุโมงค์ในบทบาทของการเป็นเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544 และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีโดยตรง โดยสนับสนุนงบประมาณ (สมทบ) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรและการบริหารจัดการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในองค์กร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนวิทยากรองค์ความรู้ในการพัฒนาและสร้างเครือข่ายและผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดนโยบายที่เน้นการดูแลสุขภาพ สร้างสวัสดิการมากกว่าโครงสร้างพื้นฐานส่งผลให้ตำบลอุโมงค์ได้นำแนวคิดมาต่อยอดและพัฒนาจนเกิดการบริหารจัดการที่เน้นเรื่องของการจัดการสุขภาวะระบบการศึกษา และภูมิ

ปัญหาท้องถิ่น มีอาสาสมัครสาธารณสุข การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมโดยชุมชน โดยมีการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย จนปรากฏเป็นระบบการจัดการตนเอง 9 ระบบย่อยที่ประกอบด้วย 24 แห่งเรียนรู้ จนปัจจุบันตำบลอุโมงค์สามารถเป็นพี่เลี้ยงตำบลอื่นๆที่เป็นเครือข่ายในการเพิ่มสมรรถนะการจัดการตำบลได้ โดยกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากการปฏิบัติจริง บทเรียนการจัดการตนเอง กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างตำบลในเครือข่ายและข้ามเครือข่าย โดยผ่านแห่งเรียนรู้ ทั้ง 24 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ระบบการจัดการตนเอง 9 ระบบย่อย 24 แห่งเรียนรู้

ระบบ	แห่งเรียนรู้
ระบบการบริหารจัดการองค์กร	- การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและบูรณาการจากทุกภาคส่วน - การจัดทำแผนแม่บทชุมชน/แผนพัฒนาตำบล
ระบบสวัสดิการสังคมโดยชุมชน	- กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ - กองทุนเงินล้าน หมู่ที่ 5
ระบบการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลอุโมงค์
ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน	- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร - กลุ่มปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ หมู่ที่ 10 - กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง (84 ครัวเรือน) - ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลอุโมงค์
ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานทดแทน	- การบริหารจัดการขยะโดยชุมชนบ้านป่าเส้า หมู่ที่ 9 - กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ หมู่ที่ 9 - ศูนย์เรียนรู้ไบโอดีเซล - ศูนย์ลดโลกร้อนตำบลอุโมงค์ - กลุ่มพลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ - กลุ่มอนุรักษ์น้ำ คลองสวนน้ำใส
ระบบการรักษาความปลอดภัย	- ศูนย์อปพร.เทศบาลตำบลอุโมงค์
ระบบสุขภาพชุมชน	- รพ.สต.ของประชาชน - กลุ่มสมุนไพรแสนดี - โรงเรียนนวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาพบ้านป่าเส้า

ตารางที่ 4.2 ระบบการจัดการตนเอง 9 ระบบย่อย 24 แหล่งเรียนรู้ (ต่อ)

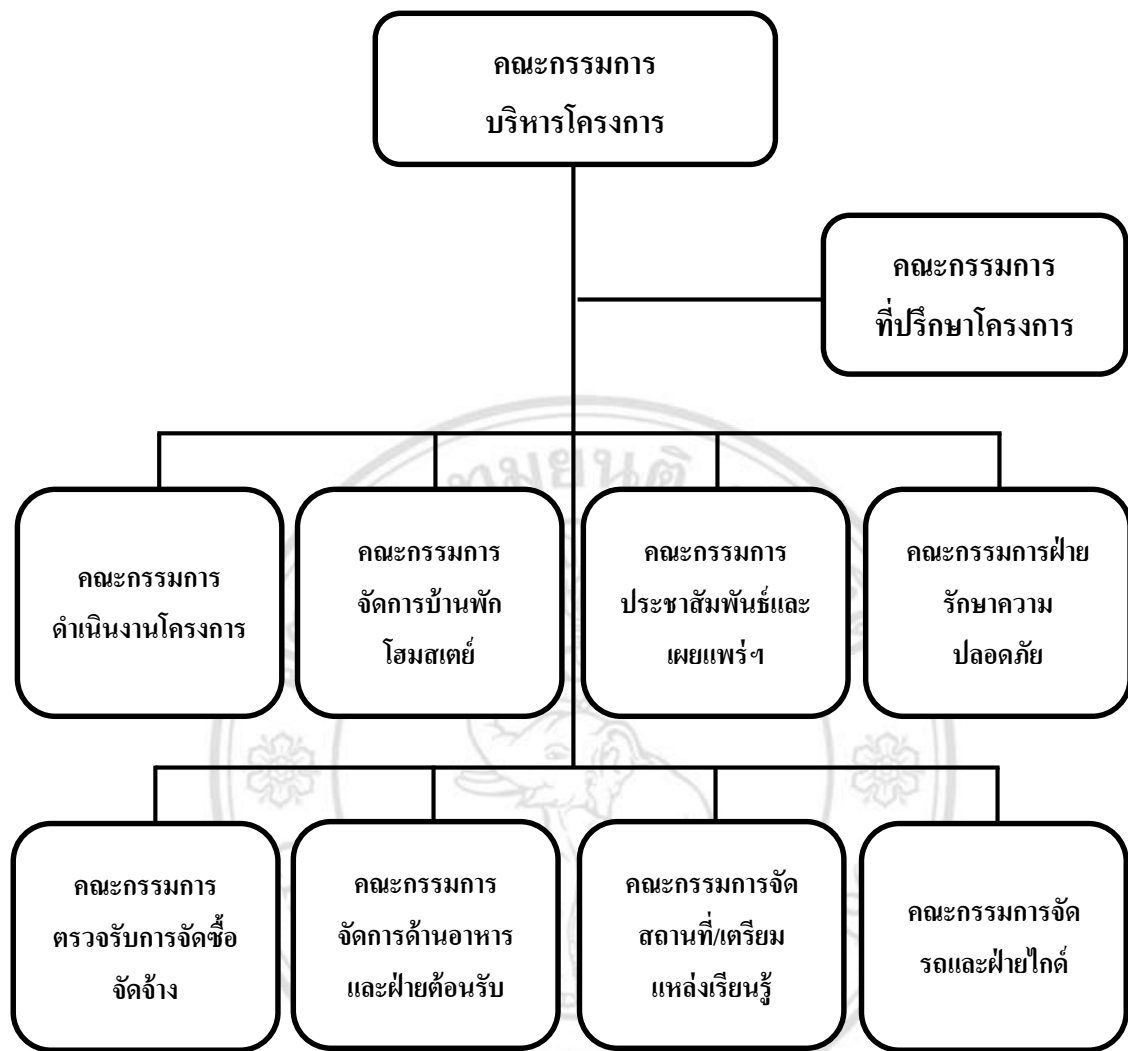
ระบบ	แหล่งเรียนรู้
ระบบเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง	- กลุ่มไวน์อุโมงค์ - กลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง - ร้านค้าชุมชน หมู่ที่ 6 - ศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจพืชไร่ดินเชิงพาณิชย์
ระบบการสื่อสารเพื่อชุมชน	- วิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์

แหล่งที่มา : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์พ.ศ.2554-2558, 2554

4.3 โครงสร้างและวิธีการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาตำบลอุโมงค์ไปสู่ตำบลน่าอยู่นั้น เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นองค์กรหลักในการผลักดัน และขับเคลื่อนพลังชุมชน โดยทำการค้นหาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และรวบรวมแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ สนับสนุนการดำเนินงาน โดยประกาศกำหนดเป็นนโยบายในการขับเคลื่อน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตำบลอุโมงค์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชน สมาชิกเครือข่ายและผู้ที่ต้องการมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนตำบลอุโมงค์ โดยมอบหมายงานออกเป็น 10 ฝ่าย ดังปรากฏในภาพที่ 4.2

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 4.2 โครงสร้างการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนตำบลน่าอยู่ของตำบลอุโมงค์

โดยแต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่ขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

- (1) คณะกรรมการบริหารโครงการ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้
 - ควบคุม ดูแล ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการฯ
 - ร่วมกำหนดทิศทางงานของโครงการ
 - วิเคราะห์และประเมินผลของการดำเนินงานของโครงการฯ
 - ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะและร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

โครงการฯ

- ดูแล และบริหารจัดการระบบการต้อนรับของคณะศึกษาดูงาน
- (2) คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- ให้คำปรึกษา เสนอแนะการดำเนินงานและร่วมกำหนดทิศทางของโครงการฯ
- ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และชักชวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจเข้าร่วมการดำเนินงานของโครงการฯ

- ให้การส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของโครงการตามวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(3) คณะกรรมการดำเนินงานของโครงการ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- ให้การช่วยเหลือ และสนับสนุน การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการฯ
- ช่วยประสานงานหน่วยงานภายในและภายนอกของเทศบาลเพื่อขับเคลื่อนงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

- ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การดำเนินงานของโครงการฯ
- ติดตามแผนงานและกิจกรรม กำกับแผนโดยใช้แบบประเมินและสรุปผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อใช้เป็นข้อมูลสรุปรายงานความก้าวหน้า

- สะท้อนแผนงานกิจกรรมที่เป็นปัญหาต่อ ปลัดเทศบาล/นายกเทศมนตรี
- ออกแบบกิจกรรมใหม่ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา
- พิจารณาความสอดคล้องกับแผนเงิน แผนกิจกรรม และแผนเวลา กระตุ้นให้ดำเนินการตามแผน

(4) คณะกรรมการจัดการบ้านพักโฮมสเตย์มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบบริการด้านโฮมสเตย์
- ประสานผู้สนใจเข้าร่วมโครงการฯในพื้นที่ตำบลอุโมงค์
- จัดเตรียมการประชุมชี้แจงรายละเอียดผู้เข้าร่วม
- จัดเตรียมทีมประสานงานแยกประเภทบ้านพักโฮมสเตย์ ความเหมาะสม
- จัดเตรียมทีมลงทะเบียนผู้เข้าพัก,ทะเบียนข้อมูลบ้านพักโฮมสเตย์

(5) คณะกรรมการจัดการด้านอาหารและฝ่ายต้อนรับ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบบริการด้านอาหาร
- ประสานผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ในการรับจ้างเหมา
- จัดเตรียมประชุมชี้แจงรายละเอียดแก่ผู้รับจ้าง
- กำหนดรายการเมนูอาหาร จัดเตรียมอาหาร ประเภทอาหาร ของว่าง เครื่องดื่ม
- จัดเตรียมทีมต้อนรับ ในการดูแลคณะผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ทรงเกียรติ
- จัดเตรียมทีมลงทะเบียน

(6) คณะกรรมการจัดสถานที่และเตรียมความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- ประสานผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ในการเตรียมความพร้อมแหล่งเรียนรู้
- จัดเตรียมการประชุมชี้แจงรายละเอียดแก่วิทยากรแหล่งเรียนรู้
- กำหนดชี้แจงกิจกรรมประสานงานจากนักกิจกรรมงานการฯ
- จัดเตรียมทีมงาน ในการดูแลคณะผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้ทรงเกียรติ

(7) คณะกรรมการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การดำเนินงานของโครงการฯ มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- ชี้แจงประสานการจัดลำดับพิธีการในการดำเนินงาน
- ทีมนักจัดการสื่อและการถ่ายภาพ เช่น ป้ายกิจกรรม สันทนาการ การแสดง
- คณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัยกรรมการจัดการทีมงานผู้ประสานงานหลัก มีบทบาทและหน้าที่ จัดการจราจรของการเดินทางและการประสานงานแต่ละกิจกรรม อำนวยความสะดวก พร้อมความปลอดภัย

(8) คณะกรรมการฝ่ายไกด์ และรับ-ส่ง มีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

- จัดตั้งคณะทำงานโดยมีการแบ่งทีมดูแลกำหนดหลักเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการฯ
- มีการประชุมเตรียมความพร้อมสร้างความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง พนักงานขับรถและไกด์
- กำหนดระเบียบการคัดเลือกพนักงานขับรถและไกด์
- จัดการเดินทางและประสานงานกิจกรรมอำนวยความสะดวก พร้อมความปลอดภัย

จากการศึกษา จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาบริหารจัดการในการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของคณะกรรมการที่เป็นลักษณะของการอำนวยความสะดวก และสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือในการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นสำคัญ มิได้เข้าไปบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มโดยตรง

ซึ่งการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูปแบบของคณะกรรมการแต่ละแหล่งเรียนรู้ โดยผู้ทำการศึกษาได้ทำการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ทั้งสิ้น 10 แห่ง โดยสรุปผลการศึกษาการจัดการความรู้ในแต่ละแหล่ง ได้ดังต่อไปนี้

(1) แหล่งเรียนรู้ กลุ่มรักษน้ำ คลองสวนน้ำไธ

1. ที่ตั้ง

ตำเหมืองร่องเชียว อาคารอเนกประสงค์บ้านไร่ หมู่ที่ 8 บ้านไร่อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

กลุ่มรักษน้ำ คลองสวนน้ำไธ เกิดมาจากแนวความคิดของผู้นำชุมชน ที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนสภาพตำเหมืองร่องเชียวที่เคยได้รับผลกระทบจากการปล่อยน้ำทิ้งจากครัวเรือน และชุมชนการเกษตร ทำให้ตำเหมืองมีความสกปรก แคมและตื้นเขิน ให้กลับมาสะอาดและมีถนนสำหรับใช้สัญจร เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่คนในชุมชน และด้วยสภาพพื้นที่ของ หมู่ที่ 8 ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนมีแม่น้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ ตำเหมืองกวง ตำเหมืองร่องขุน และตำเหมืองร่องเชียว จึงนับเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาตามธรรมชาติที่เหมาะสมอยู่แล้ว จากแนวคิดของผู้นำชุมชนนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านในชุมชนร่วมกันกำจัดวัชพืชในลำน้ำและนำปลาสดมาเพาะเลี้ยง เกิดเป็นศูนย์รักษน้ำขึ้น สร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยการเปิด บ้านไร่ฟิชชิ่งปาร์ก ปีละ 2 ครั้ง เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน (ครั้งที่ 17) ซึ่งในปี พ.ศ.2548 อุทยานปลาสวายของบ้านไร่ ได้รับการปรับปรุงให้เป็น คลองสวนน้ำไธ ของจังหวัดลำพูนอีกแห่งหนึ่งด้วย

3. การบริหารจัดการ

กลุ่มรักษน้ำ คลองสวน น้ำไธ มีการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีนายสำรวย เสมอใจเป็นประธาน นายใจพร ขว้างจิตต์ เป็นรองประธาน และมีคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ของกรรมการหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการในตำแหน่ง แบ่งหน้าที่บริหารจัดการกันออกไป เช่น การจัดเวรยาม การให้อาหารปลา การดูแลภูมิทัศน์โดยรอบของตำเหมือง เป็นต้น

4. การดำเนินกิจกรรม

ชุมชนจะเปิดให้มีกิจกรรม บ้านไร่ฟิชชิ่งปาร์ก ขึ้นปีละ 2 ครั้ง เป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้กระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนที่สำคัญมาก เพราะจะมีรายได้เข้าสู่ชุมชนรวมกว่าแสนบาท รายได้ที่ได้มาจากกิจกรรมดังกล่าว คณะกรรมการฯจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนๆละเท่าๆกัน เพื่อนำกลับไปพัฒนาชุมชน เช่น การจัดซื้อโต๊ะ เก้าอี้ เป็นของชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนได้ใช้ หรือเพื่อใช้เป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น การแจกทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน การจัดกีฬาชุมชน เป็นต้น

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

กลุ่มมีความเข้มแข็งมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทุกคนในชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยตรง ทั้งด้านเศรษฐกิจในการจัดสรรงบประมาณกลับคืนสู่ชุมชนเอง และด้านสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนมีการอนุรักษ์ลำน้ำ และพันธุ์ปลาทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ภูมิทัศน์สวยงาม นอกจากนั้นยังส่งผลให้ทางสังคมของชุมชน มีความรัก ความสามัคคี ในการสอดคล้องดูแล อนุรักษ์ลำน้ำ และพันธุ์ปลา ร่วมกันกำจัดวัชพืช เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

จุดอ่อน

การอนุรักษ์ลำน้ำ และพันธุ์ปลา ยังคงต้องใช้งบประมาณที่พึ่งพาหน่วยงานราชการบ้าง เนื่องจากยังไม่มีต้นทุนในการจัดซื้อพันธุ์ปลา และการปรับปรุงภูมิทัศน์ทุกปี ไม่สามารถขยายพื้นที่ในการอนุรักษ์ได้ เนื่องจากยังมีการปล่อยน้ำเสียจากตลาด และชุมชนอยู่

(2) แหล่งเรียนรู้ กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์

1. ที่ตั้ง

สำนักงานกองทุนสวัสดิการ กองทุนตำบลอุโมงค์ หมู่ที่ 6 บ้านป่าลาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการ ริเริ่มในปี 2549 จากแนวคิดของนายขยัน วิพรหมชัย (นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์) ที่เห็นถึงความสำคัญของการออมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และนำไปสู่การปฏิบัติจริงโดยได้จัดทำในหมู่บ้านของตนเองก่อน คือ บ้านชัยสถาน หมู่ที่ 10 ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ต่อมาในปี 2550 ชุมชนได้มีแนวความคิดร่วมกันที่จะให้มีการออมซึ่งเป็นการออมในลักษณะ ให้สัจจะต่อตนเองต่อชุมชน ต่อเพื่อน ๆ ในสังคม เพียงออมไว้วันละ 1 บาท จึงเกิดเป็น กลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ขึ้นและสามารถต่อยอดกระตุ้นให้ชุมชนได้คิดกิจกรรมเพื่อชุมชนในการนำเงินออมมาใช้เป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกเงินออม ให้ครอบคลุมทั้ง 4 ลักษณะ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งจะมีการนำข้อมูลทั้งเงินออม และเงินรายได้ที่มีอยู่มาพิจารณาร่วมกันทำเป็นเกณฑ์การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แล้วออกเป็นระเบียบปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เป็นกติกาสำหรับใช้ร่วมกันของกลุ่มสมาชิกการบริหารจัดการ

การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการของกลุ่มกองทุนประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน 11 ชุมชน 13 กลุ่ม คณะกรรมการตำบลที่ได้รับการแต่งตั้ง จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 27 คน แบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายชัดเจน โดยคณะกรรมการจะได้คำตอบแทนรายปี 10% ของรายได้ที่จัดเก็บได้จากเงินสมทบเข้า

กองทุนและสวัสดิการการศึกษาฐานประจำปี กองทุนกำหนดให้มีการประชุมในทุกๆวันที่ 15 ของเดือน และประชุมใหญ่สามัญประจำปี 1 ครั้ง เพื่อสรุปการจัดเก็บรายได้, จำนวนสมาชิก ในการตรวจสอบบัญชีมีผู้ตรวจสอบบัญชีจากภายนอกตรวจสอบบัญชีของกองทุนด้วย นอกจากนี้ ยังมีภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น พอช. พมจ. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ธกส. โครงการวิจัยพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน และเทศบาลตำบลอุโมงค์ ปัจจุบัน กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์มีจำนวนมากถึง 13 กองทุน และมีสมาชิกมากถึง 7,150 คน โดยสมาชิกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนได้รับประโยชน์จากการจัดสวัสดิการมากถึง 26 รูปแบบ และการออมเงินยังเป็นการเพิ่มรายได้ในอีกช่องทางหนึ่ง

3. การดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มกำหนดให้สมาชิกต้องปฏิบัติตามระเบียบ/ข้อบังคับว่าด้วยการจ่ายสวัสดิการของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กิจกรรมหลักๆคือ ให้สมาชิกมีการออมทรัพย์ทุกเดือนนอกจากนั้นสมาชิกจะได้รับการจัดสรรสวัสดิการ 26 ข้อครอบคลุม ใน 4 ลักษณะ ตั้งแต่ 1) การเกิด เช่น การรับขวัญลูก, การคลอดลูก, การให้ทุนการศึกษาแก่บุตร เป็นต้น 2) การแก่ เช่น อายุครบ 70 ปี, อายุครบ 80 ปี 3)การเจ็บ เช่น ค่าเดินทางไปรักษาพยาบาล, กรณีป่วยต้องพักรักษาตัวโรงพยาบาล และ 4) กรณีสมาชิกเสียชีวิต จ่ายสวัสดิการตามระยะเวลาการออม โดยสมาชิกต้องยื่นเอกสารหลักฐานประกอบการขอรับเงินสวัสดิการแล้วแต่กรณีไป

4. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

สมาชิกได้รับการจัดสรรสวัสดิการโดยทั่วถึง และเป็นไประเบียบ/ข้อตกลงร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานกองทุนเป็นผู้ดำเนินงาน

จุดอ่อน

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ หน่วยงานราชการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณได้ ทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างการปฏิบัติงานและระเบียบข้อกฎหมาย

(3) แหล่งเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

1. ที่ตั้ง

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลอุโมงค์ หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แรกเริ่มมาจากการที่เทศบาลตำบลโม่งคัมมีพื้นที่สวนเกษตรอยู่เดิมจำนวน 23 ไร่ บริเวณบ้านชัยสถาน หมู่ที่ 10 และต่อมาได้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีกจำนวน 22 ไร่ รวมเป็น 45 ไร่ นายกเทศมนตรีตำบลโม่งคัมในขณะนั้น จึงมีนโยบายที่จะนำพื้นที่ดังกล่าวมาพัฒนาปรับปรุงเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้ริเริ่มโครงการเมื่อปี พ.ศ. 2549 และเปิดโครงการศูนย์การเรียนรู้อย่างเป็นทางการ ในปี 2551 โดยจัดงานวันเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ของเทศบาลตำบลโม่งคัม ประกอบด้วยกิจกรรมการอบรมบรรยายให้ความรู้, สาธิตการทำเกษตรอินทรีย์, สาธิตพลังงานชุมชน, การเสวนาและการจัดนิทรรศการ และกิจกรรมความร่วมมือของเครือข่ายภาคี จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเทศบาลตำบลโม่งคัมได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้บริหารได้เล็งเห็นช่องทางการพัฒนาและต่อยอดการดำเนินงานดังกล่าวจึงได้ริเริ่มกิจกรรมทางด้านเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมพลังงานทดแทนขึ้นเพิ่มเติมโดยใช้พื้นที่ศูนย์ให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชน ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นต่อไปโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลโม่งคัม เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ เช่น แปลงสาธิตการเกษตร การเพาะพันธุ์พืชเพื่อแจกจ่าย และเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ให้แก่เกษตรกรชุมชนอื่นด้วย

3. การบริหารจัดการ

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นไปในรูปแบบของคณะทำงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 1. คณะกรรมการบริหารและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารศูนย์ 2. คณะทำงานของศูนย์ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ, และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบฝ่ายต่างๆ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการเสนอแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้คณะกรรมการบริหารและพัฒนาศูนย์ฯ ให้ความเห็นชอบเพื่อนำไปปฏิบัติ รวมไปถึงการสร้างกลุ่มสมาชิก การส่งเสริมและพัฒนางานด้านวิชาการ การศึกษาวิจัย การสร้างกิจกรรมสาธิตและเศรษฐกิจครัวเรือนตัวอย่างเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภายใต้หลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน

4. การดำเนินกิจกรรม

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลโม่งคัมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาลตำบลโม่งคัม ได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากขึ้นตามลำดับ ปี 2551 เทศบาลตำบลโม่งคัม ได้มีการเปิดตัวโครงการจัดงานวันเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ครั้งที่ 1 เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้

ปี 2552 เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้มีการจัดกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นและเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น ได้แก่ การจัดทำแปลงสาธิตการเกษตรอินทรีย์ การปลูกพืชอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์แบบเกษตรธรรมชาติ การเลี้ยงโคขาวลำพูน และการทำบ่อแก๊สชีวภาพ

ปี 2553 กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่และพลังงานทดแทน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นศูนย์บริการในการจัดกิจกรรมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กิจกรรมเด่นของศูนย์ฯ คือ การผลิตพืชผักอินทรีย์ การทำนาข้าวอินทรีย์ และผลิตข้าวกล้อง การเลี้ยงปลาในร่องสวน เลี้ยงโคขาวลำพูน ไก่ชนพื้นบ้าน การเลี้ยงหมูหลุม การผลิตปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ สร้างพลังงานทางเลือก สาธิตพลังงานทดแทน การเพาะพันธุ์กล้าไม้ ครัวเรือนตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง และมีการเปิดตัวประชาสัมพันธ์ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน มีการจัดงานเกษตรอินทรีย์ วิถีชีวิตพอเพียง ครั้งที่ 2

ปี 2554 - ปัจจุบัน กิจกรรมของศูนย์มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น และได้เพิ่มโครงการทำนา 1 ไร่ ได้ 1 แสน ซึ่งเป็นนโยบายของนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ในขณะนั้น (นายชวิน คำบุญเรือน) โดยความร่วมมือของภาคีต่างๆ เช่น หอการค้าแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เกษตรลำพูน โดยมีการเปิดตัวโครงการในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554 และได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถจัดหมวดกิจกรรมออกเป็น 4 กิจกรรม ได้แก่

- กิจกรรมด้านการลดต้นทุนการผลิต ได้แก่ ทำปุ๋ยหมัก ,ทำน้ำหมักชีวภาพ / น้ำส้มควันไม้,การปลูกพืชหมุนเวียน,การคัดเลือกพันธุ์พืช,สาธิตการปลูกไม้ผล,การเพาะพันธุ์กล้าไม้

- กิจกรรมด้านการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และ การพึ่งตนเองได้แก่การเพาะเห็ด, การเลี้ยงหมูหลุม,การเลี้ยงปลาในนาข้าว / ในร่องสวน,,การเลี้ยงโคขาวลำพูน,การเลี้ยงกระบือ,บ้านหมอมือง / การอบสมุนไพร,พืชผักสวนครัว,การผลิตน้ำส้มควันไม้และแก๊สชีวภาพ,การจัดตั้งกองทุนพึ่งตนเองของสมาชิก

- กิจกรรมด้านการบริหารการพัฒนา ได้แก่ อบรมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์,สำรวจปราชญ์และผู้รู้เกษตรกร ผู้สนใจเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่,จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่,การรวบรวมภูมิปัญญาเกษตรอินทรีย์และหมอยาพื้นบ้าน,สร้างเกษตรกรเครือข่ายมาทำกิจกรรมในพื้นที่ของศูนย์ (ไป - กลับ),สร้างเกษตรกรที่มีความพร้อม 1 ครัวเรือน ให้เป็นครัวเรือนตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงโดยแบ่งพื้นที่ให้ทำกัน (อยู่ประจำ), พัฒนาความรู้และทักษะบุคลากรที่ทำงานในศูนย์ ให้มีความชำนาญและถ่ายทอดองค์ความรู้ได้,การร่วมมือกับสถาบันวิจัยหรือศูนย์ซึ่งเป็นสถาบันทาง

วิชาการที่ศึกษากระบวนการพัฒนาทางสังคมของชุมชน, การสร้างกิจกรรมการสาธิตและครอบครัว ตัวอย่างเพื่อให้เกิดการเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

- กิจกรรมด้านการตลาดและการแปรรูปผลผลิตได้แก่การส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านการตลาดของสมาชิกและเครือข่าย, จัดให้มีอาคารสถานที่ในการจำหน่ายผลผลิตของศูนย์ฯ และสมาชิก, จัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในการแปรรูปผลผลิต, ส่งเสริมการจัดกิจกรรมตลาดนัดส่งเสริมสุขภาพหรือตลาดทางเลือกที่เป็นธรรมชาติสำหรับผู้บริโภคหรือศูนย์วิจัยหน่วยอาหารปลอดภัย เป็นต้น

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาลตำบลอุโมงค์ จึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆทำได้โดยสะดวก จึงสามารถขยายเครือข่ายไปสู่แหล่งเรียนรู้อื่นๆได้ เช่น กลุ่มเกษตรปลูกผักปลอดสารพิษ หมู่ที่ 10, กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง (84 ครัวเรือน), ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เป็นต้น

จุดอ่อน

การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการทำให้ไม่สามารถควบคุมการเข้า-ออกของสมาชิกได้ การจัดตั้งกลุ่มเป็นลักษณะของการช่วยเหลือสร้างเครือข่าย เพื่อใช้เป็นจุดศูนย์กลางการขยายองค์ความรู้ทางการเกษตรเท่านั้น

(4) แหล่งเรียนรู้ ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน

1. ที่ตั้ง

บ้านเลขที่ 79 หมู่ที่ 8 บ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงานเริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปลายปี 2549 นำโดยนายราวี ไชยวรรณ ประธานกลุ่ม มีแนวคิดที่ต้องการประหยัดพลังงาน และเพื่อประกอบอาชีพสร้างรายได้ จึงสมัครเรียนรู้การทำเตาอั้งโล่จากสำนักงานพลังงานเขต 10 จังหวัดลำพูน ต่อมา ปี 2550 เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมหาพลังงานทดแทน โดยนำทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงเกิดเป็นการรวมกลุ่มชุมชนเปอร๋อั้งโล่ ของคนบ้านไร่ แรกเริ่มมีสมาชิกเพียง 5-6 คน ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มประมาณ 50 คน การบริหารจัดการ

ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน ดำเนินในรูปแบบของ คณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์สินและกรรมการกลุ่มมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากกลุ่ม มีวาระ 2 ปี สมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้ถือหุ้นในราคาหุ้นละ 100 บาท ถือหุ้นได้คนละไม่เกิน 10 หุ้น โดยจัดให้มีการปันผลกำไรของกลุ่ม 1 ครั้งต่อปี

3. การดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมหลักของกลุ่มพลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน คือ การผลิตเตาอั้งโล่เพื่อการจำหน่าย โดยนำเงินลงทุนจากค่าหุ้นของสมาชิมาจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อจัดทำเตาอั้งโล่ โดยสมาชิกจะร่วมผลิตส่งขาย หรือเพียงซื้อหุ้นเพื่อปันผลกำไรประจำปีก็ได้ นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ได้ต่อยอดทางความคิดโดยการผลิตลูกประคบสมุนไพรจากเตาพลังงานแสงอาทิตย์ ส่งขายให้กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่อีกด้วย

4. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษา ทั้งด้านงบประมาณ หรือวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพลังงานทดแทน เนื่องจากนโยบายด้านพลังงานทดแทนกำลังเป็นที่สนใจของสังคม

จุดอ่อน

สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มเป็นลักษณะของการถือหุ้นเพื่อปันผลกำไรประจำปีเท่านั้น ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกและความรู้ ความสามารถในการผลิตเตาอั้งโล่จำกัดอยู่ที่สมาชิกของกลุ่มเพียงไม่กี่ท่าน

(5) แหล่งเรียนรู้ กองทุนเงินล้าน หมู่ที่ 5

1. ที่ตั้ง สำนักงานกองทุนเงินล้าน เลขที่ 213 หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหวอำเภอมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

กลุ่มกองทุนเงินล้าน หมู่ที่ 5 จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2544 รูปแบบของกลุ่มเป็นลักษณะการจัดสรรสวัสดิการโดยภาครัฐ ได้รับงบประมาณจากรัฐบาล จำนวน 1,000,000 บาท จากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาเงินทุนของประชาชนในหมู่บ้านให้เพียงพอต่อความต้องการ และป้องกันปัญหาหนี้ในระบบภายในชุมชน สร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ พร้อมกับการจัดสรรสวัสดิการให้กับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสของชุมชน

3. การบริหารจัดการ

กองทุนเงินล้าน หมู่ที่ 5 ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ จำนวน 27 คน มาจากการเลือกตั้ง คณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ และฝ่ายเงินกู้ ฝ่ายเงินฝาก กำหนดให้มีการประชุมทุกวันที่ 15 ของเดือน

4. การดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มกองทุนเงินล้าน หมู่ที่ 5 มีลักษณะเป็นกองทุนหมุนเวียนกู้ยืมออมทรัพย์ขั้นตอนการดำเนินการหลังจากที่ได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลเข้ากองทุนเงินล้านแล้ว จะมีการประชุมคณะกรรมการทุกวันที่ 15 ของเดือนเพื่อรับสมาชิกเพิ่มในการบริหารจัดการกลุ่ม และเพื่อพิจารณาอนุมัติจ่ายสวัสดิการให้แก่สมาชิกได้แก่ มอบทุนการศึกษาให้แก่บุตรสมาชิก, ฌาปนกิจศพ, เป็นต้น โดยกองทุนได้รับรางวัล การบริหารงานที่ดี 3A ได้รับเงินรางวัล 100,000 บาท ในปี 2554

ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก จำนวน 590 คน มีการจัดสรรเงินปันผลของกลุ่มจากกำไรที่ได้รับจากดอกเบี้ย แบ่งเป็นการประกันความเสี่ยงร้อยละ 10 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานร้อยละ 20 ค่าบริหารจัดการ (กรรมการ) ร้อยละ 30 และสมาชิกจะได้รับปันผลร้อยละ 40

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

กลุ่มกองทุนได้พัฒนาบทบาทจากเดิมเป็นเพียงกลุ่มออมทรัพย์ จัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน โดยการจัดสรรสวัสดิการเพิ่มเติมให้แก่สมาชิก

จุดอ่อน

การติดตามทวงถามหนี้ของสมาชิกค่อนข้างลำบาก เนื่องจากสมาชิกผู้กู้บางคนไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามระยะเวลาที่กองทุนกำหนด หรือมีความสามารถในการชำระหนี้ได้น้อย

(6) แหล่งเรียนรู้ กลุ่มวิสาหกิจไวน์อุโมงค์ หมู่ที่ 8 บ้านไร่

1. ที่ตั้ง

สหกรณ์ไวน์อุโมงค์ลำพูน หมู่ที่ 8 บ้านไร่อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

กลุ่มวิสาหกิจไวน์อุโมงค์ มีแนวคิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรลำไยในตำบลอุโมงค์ ที่ประสบกับปัญหาผลผลิตล้นตลาด ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำมาก จึงมีการรวมตัวกันเพื่อสร้างรายได้โดยการแปรรูปลำไยเป็นผลผลิตไวน์ลำไยขึ้น ในปี 2538 เป็นครั้งแรก ต่อมากลุ่มเริ่มได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลอุโมงค์ด้านงบประมาณในการลงทุน และเรียนรู้วิธีการแปรรูปลำไยเป็นไวน์กับศูนย์บริการและเทคโนโลยีการเกษตร นักวิชาการจาก

สถาบันการศึกษา ในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่กลุ่มแม่บ้านในการปรับปรุงคุณภาพของ ไข่ไก่ให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของตลาดมากขึ้น จนกระทั่งกลุ่มได้ทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไข่ไก่โดยนำผลไม้ในพื้นที่ มาแปรรูปเป็นไข่ไก่รสชาติที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ลิ้นจี่ ลูกหว้า กระเจี๊ยบ,มะขาม และกระชายดำ ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาคุณภาพจนเป็นสินค้า OTOP ของตำบลอุโมงค์ และกลุ่มได้มีการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ไข่ไก่เป็นแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2544 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้นำไปบรรจุเป็นแผนการท่องเที่ยวของ จังหวัดลำพูนและได้รับการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดต่างประเทศ นอกจากนั้น กลุ่มแม่บ้าน ได้ประสานงานกับกลุ่มเตาอั้งโล่เพื่อนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน กลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านข้อมูล สหกรณ์ได้ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ผ่านภาคีเครือข่ายคือ วิทยุชุมชน เทศบาลตำบลอุโมงค์ และหน่วยงานต่างๆ และได้วาง จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ณ ร้านค้าชุมชน หมู่ 6

3. การบริหารจัดการ

ในการรวมตัวกันของกลุ่ม ปี 2544 มีสมาชิกแรกเริ่มก่อตั้ง จำนวน 43 คน โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า สหกรณ์ไข่ไก่อุโมงค์จำกัด แรกเริ่มกลุ่มมีสมาชิกผู้ถือหุ้น จำนวน 40 คน ในราคา หุ้นละ 10 บาท โดยสมาชิกแต่ละท่านจะถือหุ้นอยู่ประมาณ 200-500 หุ้น ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 63 คน สมาชิกของกลุ่มจะเป็นผู้ถือหุ้นในราคาหุ้นละ 100 บาท โดยจะต้องถือหุ้นคนละ ไม่น้อยกว่า 2,000 บาท คือ 20 หุ้น กลุ่มมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ นำโดย นางจันทนา อุดรศักดิ์ เป็นประธานกรรมการ รองประธาน จำนวน 2 คน เลขานุการ ทรัพย์ญิก กรรมการกลุ่ม จำนวน 3 คน ที่ปรึกษา ผู้ตรวจสอบกิจการ และสต็อกสินค้า โดยกำหนดให้มีการ ประชุมเป็นประจำทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง

4. การดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ การผลิตไข่ไก่จากผลไม้ โดยจะผลิตไข่ไก่ผลไม้ตาม ฤดูกาล เช่น ลิ้นจี่,ลิ้นจี่,ลูกหว้า,กระเจี๊ยบ,มะขาม และกระชายดำ ซึ่งจะใช้ผลผลิตของชุมชนเป็น วัตถุดิบสำคัญในการผลิตไข่ไก่ ในส่วนของเครื่องจักร,วัสดุอุปกรณ์กลุ่มได้รับการสนับสนุนจาก กรมส่งเสริมสหกรณ์ เช่น เตาอบ เครื่องกรองและเครื่องบรรจุ

การดำเนินการผลิตไข่ไก่ของกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มไม่ได้เป็นผู้ผลิตโดยตรงทั้งหมด หากแต่กลุ่มมีการจ้างแรงงานภายในชุมชนเป็นฝ่ายผลิตโดยรับค่าจ้างเป็นรายวัน การดำเนิน กิจกรรมของกลุ่มได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการออกเป็น ออกเป็น 4 ฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ ฝ่าย การเงิน ฝ่ายการตลาด ฝ่ายบัญชีและฝ่ายการผลิต เพื่อแบ่งงานให้แก่ฝ่ายรับผิดชอบตามที่ได้รับ มอบหมาย ทำให้กลุ่มได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของตลาด

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

กลุ่มได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนได้รับการประชาสัมพันธ์จนเป็นที่รู้จักของตลาด โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้กำหนดจัดกิจกรรมชิมไวน์และใส่อ้วขึ้นเป็นประจำทุกปี

จุดอ่อน

การบริหารจัดการของกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่มีบทบาทเพียงการถือหุ้น ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิก อีกทั้งการแข่งขันทางตลาดค่อนข้างสูงกลุ่มต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาด

(7) แหล่งเรียนรู้ กลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง หมู่ที่ 8 บ้านไร่

1. ที่ตั้ง

วิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง หมู่ที่ 8 บ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

กลุ่มลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านไร่ ที่เผชิญกับปัญหาผลผลิตลำไยตกต่ำมากในปี 2545 จึงเกิดแนวคิดรวมตัวกันเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขึ้น ในปี 2547 ลำไยอบแห้งเนื้อสีทองได้รับความนิยมเป็นที่ต้องการของตลาด จึงมีการขยายตัวของกลุ่มสมาชิกเพิ่มขึ้น ในปี 2548 กลุ่มได้จดทะเบียนมีสมาชิก จำนวน 30 คน โดยสมาชิกถือหุ้นละ 100 บาท ปี 2549 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นของจังหวัดลำพูน ปี 2551 มียอดการสั่งซื้อจากการบินไทย ทำให้เป็นช่องทางให้สามารถขยายตลาดออกไปต่างประเทศ และได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มผช.)

3. การบริหารจัดการ

เมื่อมีการรวมตัวของกลุ่มในปี 2545 แรกเริ่มมีสมาชิก จำนวน 30 คน โดยสมาชิกของกลุ่มจะถือหุ้นละ 100 บาท การบริหารจัดการของกลุ่มดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ นำโดย นางสาวศดานันท์ มะโนใจ เป็นประธาน มีคณะกรรมการจำนวน 9 คน คณะกรรมการจะประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เற்றுญติก เลขานุการและกรรมการกลุ่ม โดยกำหนดให้มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือนละ 1 ครั้ง

4. การดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ การแปรรูปลำไยสดเป็นลำไยอบแห้งเนื้อสีทองซึ่งกลุ่มได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำไยอบแห้งเนื้อสีทองบ้านไร่ หมู่ที่ 8 ตำบลอุโมงค์ โดยเน้นวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นลำดับแรก โดยปัจจุบันสามารถผลิตลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง

ได้มาตรฐาน พร้อมเพิ่มปริมาณบรรจุภัณฑ์ ได้รับรางวัลสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2549 ประเภทอาหาร 4 ดาว ปี 2555 ลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง 2 ดาว

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

การรวมตัวของกลุ่มเกิดจากกลุ่มของแม่บ้านบ้านไร่ จึงทำให้กลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีกันภายในกลุ่มสูง

จุดอ่อน

ปัจจุบันลำไยอบแห้งมีการแข่งขันทางตลาดค่อนข้างสูง กลุ่มต้องรักษามาตรฐานการผลิตและพัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

(8) แหล่งเรียนรู้ วิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์

1. ที่ตั้ง

สำนักงานเทศบาลตำบลอุโมงค์ หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

การจัดตั้งวิทยุชุมชน เกิดจากนโยบายของเทศบาลตำบลอุโมงค์ในการรับฟัง – และ ส่งข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางวิทยุชุมชน และเสียงตามสายของหอกระจายข่าว ซึ่งนอกจากประชาสัมพันธ์การพัฒนาด้านต่างๆของชุมชนแล้ว ยังเป็นช่องทางให้ประชาชนสะท้อนความคิดเห็นผ่านช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์จัดให้มีสื่อวิทยุชุมชน 101.75 MHz เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรมเทศบาล ส่วนราชการ ข้าราชการ เอกชน ชุมชน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี และบันเทิง

3. การบริหารจัดการ

วิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์ บริหารจัดการโดยเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีผู้ดำเนินการรายการวิทยุชุมชน ประกอบด้วย นายยงยุทธ ประมะระ นายจำรัส อินทะโมงค์ นายสมพร สุขะ และนายธีรพร กิ่งอุโมงค์

4. การดำเนินกิจกรรม

วิทยุชุมชน คลื่น 101.75 MHz กำหนดออกอากาศทุกวัน โดยจะดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ราชการ กิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆของตำบลอุโมงค์ เช่น กิจกรรมของเทศบาล ข้าราชการต่างๆทั้งของราชการและเอกชน นอกจากนั้นวิทยุชุมชนยังรายงานสดในการประชุมสภาเทศบาลตำบลอุโมงค์อีกด้วย นับเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้

ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการมากที่สุดช่องทางหนึ่ง นอกจากนั้นวิทยุชุมชนยังขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มนักเรียน ได้แก่ โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม ในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้การจัดรายการวิทยุ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆอีกด้วย

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

การดำเนินงานของวิทยุชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการโดยตรง เนื่องจากเทศบาลตำบลอุโมงค์ใช้เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ วิทยุชุมชนจึงเป็นเสมือนสื่อกลางในการส่งผ่านข้อมูลของเทศบาลตำบลอุโมงค์ไปยังชุมชนโดยตรง

จุดอ่อน

การรวมตัวของกลุ่มยังคงมีความจำกัด และไม่ได้เกิดจากการรวมตัวของประชาชนอย่างแท้จริง

(9) แหล่งเรียนรู้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน

1. ที่ตั้ง

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ หมู่ที่ 1 ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

แหล่งเรียนรู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ เกิดจากปัญหาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ขาดการดูแล และประชาชนเข้าไม่ถึงการบริการด้านสุขภาพ จึงทำให้เกิดความร่วมมือของหน่วยงานราชการ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลร่วมกับ กลุ่มอาสาสมัครสุขภาพประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อให้การบริการด้านสาธารณสุขเป็นไปทั้งในเชิงรุกและเชิงรับครอบคลุมการบริการทุกด้านของสาธารณสุข ทั้งในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรค และการฟื้นฟู รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังภัยทางด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ เป็นหนึ่งในแหล่งเรียนรู้ของตำบลอุโมงค์ด้านระบบสุขภาพของชุมชน กล่าวคือ เมื่อตำบลอุโมงค์ได้พัฒนาเข้าสู่ตำบลสุขภาพะ ในปี 2550 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ จึงเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากมีความพร้อมทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ โดยความร่วมมือของคนในชุมชน สร้างจิตอาสาการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนด้วยคนในชุมชน โดยอาศัยกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดการรวมตัวของจิตอาสาสมัครร่วมจัดกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ในการดูแลรักษาสุขภาพของคนในชุมชนเอง จึงเป็นการดูแลสุขภาพโดยชุมชนเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

3. การบริหารจัดการ

แหล่งเรียนรู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ดำเนินการโดยคณะกรรมการพัฒนาของโรงพยาบาล และเจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อุโมงค์ จำนวน 15 คน

4. การดำเนินกิจกรรม

แหล่งเรียนรู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขที่มีความครอบคลุมตั้งแต่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถนะของผู้ป่วย โดยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะอาศัยการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชนเป็นสำคัญ เช่น กลุ่มอาสาสมัครสุขภาพประจำหมู่บ้าน ในการณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อ โรคระบาด กลุ่มสมุนไพรแสนดี ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการนวดแผนไทย เป็นต้น

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

แหล่งเรียนรู้เป็นหน่วยงานราชการ จึงมีความพร้อมในด้านบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ ตลอดจนการสนับสนุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลลำพูน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน เทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นต้น

จุดอ่อน

แหล่งเรียนรู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ เป็นลักษณะของการรวมกลุ่มแบบกึ่งทางการ กล่าวคือ ประกอบด้วยสมาชิกที่มีโครงสร้างสายการบังคับบัญชา มีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน และสมาชิกที่มาจากจิตอาสา จึงทำให้การรวมกลุ่มไม่มั่นคง มีการผันแปรของสมาชิกสูง

(10) แหล่งเรียนรู้ที่ 10 กลุ่มสมุนไพรแสนดี

1. ที่ตั้ง

หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

2. ความเป็นมา

กลุ่มสมุนไพรแสนดี เกิดจากการรวมกลุ่มของบ้านกอม่วง สำหรับผู้ที่มีความสนใจต้องการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว โดยการเชิญชวนของ นางสาวลัดดา สุริยะ ที่มี ความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพร จึงชักชวนรวมกลุ่มกัน ประมาณ 7-8 คนในปี 2546 แรกเริ่มส่งเสริมให้สมาชิกปลูกตะไคร้หอม และกลั่นน้ำมันจากตะไคร้หอมเพื่อจำหน่าย ต่อมาได้มีการเรียนรู้การจัดทำผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ยาหม่องน้ำแสนดี น้ำมันนวดแก้ปวดเมื่อย กล้ามเนื้อ แชมพูผสมสมุนไพรอบ้านสุโขทัย เป็นต้น

3. การบริหารจัดการ

กลุ่มสมุนไพรแสนดี ปัจจุบันมีสมาชิก 31 คน ดำเนินการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 12 คน และสมาชิกมีการถือหุ้นๆละ 100 บาท มีการปันผลกำไรให้แก่สมาชิกกลุ่มทุกสิ้นปี

4. การดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมหลักของกลุ่มสมุนไพรแสนดี คือ ทำการผลิตสมุนไพรเพื่อจัดจำหน่าย โดยกลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและเป็นที่ต้องการของตลาด ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ยาหม่องน้ำ น้ำมันนวดแก้ปวดเมื่อย ยาบำรุงหัวใจ ยาหอม แชมพูอาบน้ำสมุนไพร เป็นต้น

5. ศักยภาพของกลุ่ม

จุดแข็ง

การรวมตัวของสมาชิกกลุ่มเกิดจากกลุ่มแม่บ้านที่มีความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพร และต้องการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวเป็นหลัก สมาชิกกลุ่มจึงมีความสามัคคี เข้มแข็ง

จุดอ่อน

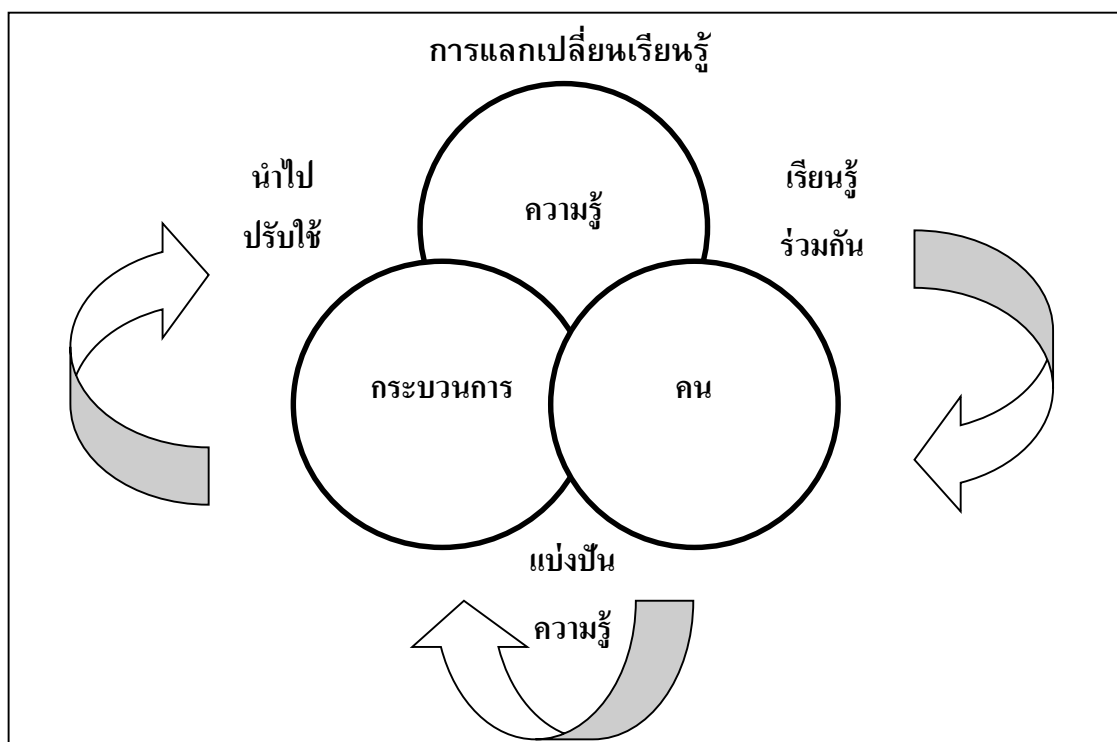
สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่มีบทบาทเพียงเป็นผู้ถือหุ้นเท่านั้น ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิต จึงทำให้ความรู้จำกัดอยู่ที่สมาชิกเพียงไม่กี่คนเท่านั้น

จากการศึกษาการจัดการความรู้ของแหล่งเรียนรู้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 แหล่ง สามารถวิเคราะห์ได้ว่า แหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์เกิดจากการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยสมาชิกมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมมีความแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่ม รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดความรู้จากสมาชิกภายในกลุ่ม โดยผ่านกิจกรรมประชุมพบปะพูดคุยกันของสมาชิก และบางกลุ่มพบว่าสมาชิกได้ร่วมดำเนินกิจกรรมของกลุ่มด้วย เช่น ร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มซึ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน หรือร่วมกันดำเนินการผลิต เช่น แหล่งเรียนรู้รักษาน้ำ คลองสวยน้ำใส บริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการ และแบ่งหน้าที่ให้แก่สมาชิกเป็นผู้รับผิดชอบดูแลร่วมกัน แหล่งเรียนรู้ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมผลิตเพื่อจำหน่าย หรือจะถือหุ้นสมาชิกเพื่อรับปันผลประจำปีก็ได้เช่นกัน

จึงเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ในการสร้างตำบลน่าอยู่ของเทศบาลตำบลอุโมงค์เริ่มต้นมีลักษณะเกิดขึ้นอย่างธรรมชาติ เพราะการรวมตัวของชาวบ้านเป็นการรวมตัวขึ้นเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน มีการพบปะพูดคุยระหว่างในกลุ่ม การประชุมประจำเดือน

ของสมาชิกกลุ่ม หรือหลายกลุ่มเกิดจากการลงมือปฏิบัติร่วมกัน เช่น กลุ่มส่งเสริมอาชีพต่างๆ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจไวน์ลำไย กลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง กลุ่มสมุนไพรแสนดี กลุ่มศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ จึงเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในกลุ่มเดียวกัน หรือระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มนั้นๆ มีส่วนประกอบ 3 ส่วนที่สำคัญ คือ ความรู้ คน และกระบวนการ กล่าวคือ ความรู้ ซึ่งได้แก่ ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลสมาชิกของกลุ่ม ทั้งการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต มีคน เป็นกลไกที่ทำให้เกิดเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มนั้นๆ และ กระบวนการ เป็นวิธีประสานเชื่อมโยงระหว่าง คน และความรู้เอาไว้ด้วยกัน กระบวนการจึงเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านการพูดคุย การพบปะ หรือประชุมร่วมกันของสมาชิก รวมไปถึงการฝึกสอนปฏิบัติให้แก่สมาชิกของกลุ่ม

จากแนวคิดการจัดการความรู้ (KNOWLEDGE MANAGEMENT-KM) ได้แบ่งความรู้ เป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสาร หรือวิชาการ อยู่ในตำรา คู่มือปฏิบัติงาน และ 2) ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมาช้านาน เป็นภูมิปัญญา ซึ่งความรู้ทั้ง 2 ประเภทนี้ มีวิธีการจัดการที่แตกต่างกันการจัดการ ความรู้เด่นชัด จะเน้นไปที่การเข้าถึงแหล่งความรู้ ตรวจสอบ และตีความได้ เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดความรู้ใหม่ ก็สามารถสรุปไว้เพื่อใช้อ้างอิง หรือให้ผู้อื่นเข้าถึงได้ ส่วนการจัดการความรู้ซ่อนเร้น นั้น จะเน้นไปที่การจัดเวทีเพื่อให้มีการแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในตัวผู้ปฏิบัติ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ ที่แต่ละคนสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ต่อไปการจัดการความรู้ของแหล่งเรียนรู้ตำบลอุโมงค์ ในระยะเริ่มต้น จึงเป็นลักษณะของการจัดการความรู้เด่นชัด กล่าวคือ เป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล ในรูปแบบของประสบการณ์ ภูมิปัญญา เมื่อมีการรวมกลุ่มกัน จึงเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการสร้าง การถ่ายทอดความรู้ จากคนหนึ่งไปสู่สมาชิกภายในกลุ่ม ผ่านการพูดคุย ประชุม และ ร่วมกันปฏิบัติ ทำให้เกิดเป็นกระบวนการจัดการความรู้และสมาชิกของแต่ละกลุ่มสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานต่อไปได้ ผู้ศึกษาได้แสดงตามภาพที่ 4.3 ดังนี้

ภาพที่ 4.3 กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.4 กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์

4.4.1 การกำหนดวิสัยทัศน์/เป้าหมายของชุมชนร่วมกัน

จากการศึกษาพบว่า ในการขับเคลื่อนตำบลอุโมงค์ไปสู่ชุมชนตำบลน่าอยู่ต้นแบบนั้นประชาชนตำบลอุโมงค์ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน ตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลอุโมงค์ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “อุโมงค์ เมืองของคนสุขภาพดี ทุกภาคมีส่วนร่วม ศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา” ทั้งนี้ ในการกำหนดวิสัยทัศน์ดังกล่าวได้ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็นจากตัวแทนทุกภาคส่วนของชุมชน ประกอบด้วย คณะผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ข้าราชการ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน) จำนวน 100 คน เข้าค่ายอบรมสัมมนาที่จังหวัดชลบุรีเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

วิสัยทัศน์การพัฒนาชุมชนตำบลอุโมงค์ จึงเป็นตอบคำถามร่วมกันของชุมชนว่า ต้องการอะไร และทำการค้นหา วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน (SWOT) เพื่อกำหนดทิศทางที่จะพัฒนาร่วมกันโดยมีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล

ตำบลอุโมงค์ที่กำหนดกิจกรรมโครงการสอดคล้องวิสัยทัศน์ จนนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนตำบล
นาอยู่

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นายจรัส อินตะโมงค์ อดีตรองนายกเทศมนตรี
และปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลอุโมงค์ หอกระจายข่าว เลียงตามสาย
ชุมชน ผู้เข้าร่วมอบรม/สัมมนาในการกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนตำบลอุโมงค์ กล่าวว่า “ในอดีต
ตำบลอุโมงค์มีวิสัยทัศน์ที่ยาวมาก กำหนดไว้เพื่อความสวยงามทางภาษา แต่ไม่รู้ทิศทางวิธีการว่า
ไปอย่างไร ชาวบ้านไม่รู้ความหมาย เทศบาลเชิญไปประชุมกำหนดแผนยุทธศาสตร์ก็ไป แต่ผม
กลับคิดว่าแผนยุทธศาสตร์มีความสำคัญ เราต้องรู้ว่าเราจะไปไหน อย่างไร เช่น อุโมงค์เมืองคน
สุขภาพดี ต้องถามต่อว่าเราจะทำอย่างไรให้มีสุขภาพดี วิสัยทัศน์จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผน
ยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนชุมชน” (จรัส อินตะโมงค์, 2557 : สัมภาษณ์) สอดคล้องกับ
ความเห็นของนางอรรณ ขว้างจิตต์ รองนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ ที่กล่าวว่า “ในฐานะของ
ผู้บริหารท้องถิ่น ให้ความสนใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลเป็นอย่างมาก เพราะตนมองว่า
การบริหารต้องเป็นไปอย่างมีทิศทาง และต้องกำหนดวิธีในการนำไปสู่การพัฒนานั้นๆ ในอดีต
ชุมชนตำบลอุโมงค์กำหนดวิสัยทัศน์ยาวมาก ใครถามตนก็ไม่สามารถตอบได้ จนได้ปรึกษาหารือ
กับนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ นายขยัน วิพรหมชัยเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ขึ้นมาใหม่ โดยกำหนด
เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลและใช้สืบเนื่องมาจน
ปัจจุบัน จึงจะเห็นได้ว่าแผนยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาของเทศบาลมีความสอดคล้องกับ
วิสัยทัศน์ คือมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายของชุมชนชัดเจน” (อรรณ ขว้างจิตต์, 2557 : สัมภาษณ์)

นายวิสุทธิ มโนวงศ์ นักจัดกระบวนการ เครือข่ายชุมชนท้องถิ่นสู่การขับเคลื่อน
ตำบลนาอยู่ตำบลอุโมงค์ กล่าวว่า “การขับเคลื่อนในการพัฒนาตำบลไปสู่ตำบลนาอยู่นั้น ผู้บริหาร
ท้องถิ่นและผู้นำชุมชนมีความสำคัญมากในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ตำบลอุโมงค์ผมว่าโชคดี
ตรงที่ ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญ และกำหนดนโยบายในการดำเนินงานชัดเจน ตำบลอุโมงค์
มีวิสัยทัศน์ สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์และแผนของชุมชน ในขณะที่องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นหลายแห่งไม่สามารถผลักดันให้ประสบความสำเร็จได้” (นายวิสุทธิ มโนวงศ์, 2557 :
สัมภาษณ์)

นายบุญส่ง สุวรรณ กำนันตำบลอุโมงค์ กล่าวว่า “ในการพัฒนาตำบลอุโมงค์
นายกเทศมนตรีเป็นผู้มีบทบาทเป็นอย่างมาก ท่านเป็นผู้มองการณ์ไกลเทศบาลกำหนดนโยบาย
เรื่องใดมาฝ่ายปกครองและประชาชนก็พร้อมให้ความร่วมมือ ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องปาก เรื่องท้อง
เช่น การปลูกผักสวนครัว กองทุนหมู่บ้าน ศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ก็เกิดขึ้นจากนายกเทศมนตรี
มองไกล เอาที่ดินมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อชาวบ้าน การบริหารงานของเทศบาลก็ไม่เหมือนที่

อื่นเท่าที่เห็นมา คือ มีตัวแทนประธานชุมชนเป็นผู้รับนโยบายและงบประมาณจากเทศบาลพัฒนาภายในชุมชนร่วมกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทำให้เกิดการแข่งขันการพัฒนาระหว่างหมู่บ้าน แต่เป้าหมายของตำบลเราเหมือนกัน” (นายบุญส่ง สุวรรณ, 2557 : สัมภาษณ์)

นอกจากวิสัยทัศน์ที่ชุมชนกำหนดร่วมกันจนนำไปสู่แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลแล้ว จากการศึกษายังพบว่าในการขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลอุโมงค์ของชุมชน ทั้ง 11 หมู่บ้าน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชน โดยผ่านกระบวนการปรึกษาหารือการจัดแผนชุมชนแต่ละชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของชุมชนดังต่อไปนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์ “อุโมงค์น่าอยู่ เชิดชูวัฒนธรรม ประเพณีดีงาม นำเศรษฐกิจพอเพียง”
- หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง “ชุมชนเข้มแข็ง ประชาสามัคคี มีวัฒนธรรม”
- หมู่ที่ 3 บ้านสันกับตอง “น้ำสะอาด ทางสะดวก ชีวิตปลอดภัย ใส่ใจภูมิปัญญาประชาสามัคคี มีระเบียบโอท็อป”
- หมู่ที่ 4 บ้านฮ่องกอก “พลังวัยใส ห่วงไกลยาเสพติด ประชาธิปไตย ความคิดอันหลากหลายน้ำใจ ดินคำ ทำเกษตรกันมากมายคนฮ่องกอกทุกฝ่ายสบายกายสุขใจเอ๋ย”
- หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีวินัย มีความปลอดภัย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม”
- หมู่ที่ 6 บ้านปาลาน “สุขภาพดีถ้วนหน้า พัฒนาบ้านเรือนให้น่าอยู่ โดยมีชาวประชาร่วมแรงร่วมใจ”
- หมู่ที่ 7 บ้านเขวันหนองหมู “หมู่บ้านเกษตรกรรมปลอดภัย ใส่ใจสุขภาพและสิ่งแวดล้อม น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง”
- หมู่ที่ 8 บ้านไร่ “ลำนน้ำใส บ้านไร่สวย รวยน้ำใจ เศรษฐกิจก้าวไกล ห่วงไกลยาเสพติด พิชิตโรคภัยไข้เจ็บ”
- หมู่ที่ 9 บ้านป่าเส้า - ไม่ระบุ-
- หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน “สามัคคี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ภูมิทัศน์เด่น เน้นสุขภาพ ทำการเกษตรอินทรีย์ เชิดชูประติมากรรม วัฒนธรรมประเพณีงาม”
- หมู่ที่ 11 บ้านแม่ร่องน้อย “สิ่งแวดล้อมดี ชีวิตปลอดภัย นำใช้สมบูรณ์ เพิ่มพูนเศรษฐกิจ”

4.4.2 การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนชุมชนตำบลอุโมงค์จนนำไปสู่การพัฒนาเป็นตำบลน่าอยู่นั้น เกิดจากการขับเคลื่อนนโยบายตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลอุโมงค์ และแผนชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการประชาคมจัดทำแผนพัฒนาและประชาพิจารณ์การจัดทำแผนชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้านทำการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนแม่บทชุมชน มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์ นายจรัส อินทะโม่งค์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลอุโมงค์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมว่า “ทุกกิจกรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งส่วนราชการ ประชาชน ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายพัฒนาไปพร้อมๆกันจึงจะทำให้การดำเนินงานสำเร็จได้ ยิ่งภาคประชาชนจะหวังพึ่งพาส่วนราชการเพียงอย่างเดียวไม่ทันการ เราต้องร่วมคิด ร่วมสร้างจึงจะสำเร็จ” (จรัส อินทะโม่งค์, 2557 : สัมภาษณ์) สอดคล้องกับความเห็นของนางอรรณ ขว้างจิตต์ รองนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ ที่กล่าวว่า “การพัฒนาของชุมชนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิดว่าชุมชนต้องการอะไร แล้วทำอย่างไรให้ได้มา ถ้าจะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา ซึ่งเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนา การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนพัฒนาสามปี และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน” (นางอรรณ ขว้างจิตต์, 2557: สัมภาษณ์)

4.4.3 กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์

การรวมกลุ่มของชุมชนในแต่ละกลุ่มเดิมก่อนมีการรวบรวมเป็นแหล่งเรียนรู้ นั้นพบว่าในแต่ละกลุ่มจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหรือรวมกลุ่มนั้นๆ เป็นการเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการสร้างรายได้ในลักษณะการส่งเสริมอาชีพ, การจัดสรรสวัสดิการเพื่อคนในชุมชน, ด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษพบว่าในแต่ละกลุ่มมีกระบวนการจัดการความรู้ ภายในกลุ่มสรุปได้ดังนี้

(1) กรณีศึกษากลุ่ม รั้งน้ำ คลองสวนน้ำใส นายใจพร ขว้างจิตต์ รองประธานกลุ่มรั้งน้ำ คลองสวนน้ำใส ให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“กลุ่มรวมตัวขึ้นมาเพื่อต้องการเปลี่ยนสภาพลำเหมืองร่องเขี้ยวเดิมที่สกปรกและแคบ ให้กลับมาสะอาด และใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชนได้ จึงเกิดเป็นศูนย์รั้งน้ำขึ้น”

2. การแสวงหาความรู้

“ประชุมประชาคมกับชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา”

“ไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการน้ำที่อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ แต่จำชุมชนไม่ได้นะ เราเริ่มเอามาทดลองทำ เทศบาลตำบลอุโมงค์สนับสนุนงบประมาณ ใช้แรงงานภายในชุมชน ”

3. การนำความรู้ไปใช้

“กลุ่มแต่งตั้งคณะกรรมการ แบ่งหน้าที่เป็นส่วน เป็นสัดส่วน ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ด้วย ช่วยกันทำ ช่วยกันดูแล เช่น ให้อาหารปลา จัดเวรยามสอดส่องไม่ให้ลักลอกตกปลา จัดซื้ออาหาร พันธุ์ปลา ทำฝือกกั้นเขตเพาะพันธุ์ปลา”

“เราจัดกิจกรรม บ้านไร่พืชชิงปาร์ค ปีละ 2 ครั้ง รายได้นำมาแบ่งเป็น 4 ส่วน สร้างประโยชน์กลับให้ชุมชน เช่น ซื้อโต๊ะ เก้าอี้ ให้ทุนเด็ก”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“เป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีผู้สนใจและสมาชิกเครือข่าย เข้ามาศึกษาดูงาน ตลอดทั้งปี มีทีมวิทยากรกลุ่ม จำนวน 3 คน อธิบายแนวความคิดการจัดตั้ง การบริหารจัดการกลุ่ม และพาดูสถานที่จริง”

“กลุ่มจัดทำแผ่นพับ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์”

(2) กรณีศึกษา กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์

นางอรรณ ขว้างจิตต์ เลขาธิการกลุ่มกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“การออมทรัพย์และจัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก”

2. การแสวงหาความรู้

“ริเริ่มจากแนวคิดของนายชนัน วิพรหมชัย ต้องการให้มีการออมจึงเริ่มให้มีการศึกษาดูงานศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานพอช. พมจ. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ธกส. โครงการวิจัยพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน ให้คำปรึกษาและพัฒนาระบบการตรวจสอบบัญชีของกลุ่ม”

3. การนำความรู้ไปใช้

“มีการแต่งตั้งกรรมการกองทุน และจากตัวแทนของหมู่บ้าน จำนวน 27 คน เริ่มให้มีการออม เพียงวันละ 1 บาท ต่อมากองทุนมีกำไรและมีสมาชิกเพิ่มขึ้น สามารถจัดสรรเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิก ปัจจุบัน จำนวน 26 รูปแบบ”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“กองทุนมีการประชุมทุกๆเดือน เพื่อทราบผลการดำเนินงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น”

“มีการจัดบันทึกรายงานการประชุม”

“ให้สวัสดิการกรรมการศึกษาจากหน่วยงานอื่นๆ”

“เป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการจัดตั้งกองทุน และรูปแบบการบริหารจัดการกองทุน จำนวน 4 คน”

(3) กรณีศึกษา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

นางอรรณ ขว้างจิตต์ รองนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ ให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“ศูนย์บริหารโดยเทศบาลตำบลอุโมงค์ จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง”

2. การแสวงหาความรู้

“ศึกษาทฤษฎีตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

“สำรวจปราชญ์และผู้รู้ในชุมชน เพราะเป็นพื้นที่การเกษตร”

“รวบรวมภูมิปัญญาพื้นบ้าน”

3. การนำความรู้ไปใช้

“จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์”

“สร้างเกษตรกรเครือข่ายมาทำกิจกรรมในพื้นที่ของศูนย์ แบบ ไป-กลับ”

“สร้างเกษตรกรที่มีความพร้อม 1 ครอบครัว ให้เป็นครัวเรือนตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงโดยแบ่งพื้นที่ให้ทำกันภายในศูนย์ โดยให้อยู่ประจำ เพื่อทำเป็นแปลงสาธิต”

“สร้างเครือข่ายในรูปแบบสมาชิกศูนย์ ให้เชื่อมกับเกษตรกรในพื้นที่ โดยแบ่งพื้นที่ให้ผลิตผักอินทรีย์”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“มีหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ วิถีพอเพียง โดยร่วมกับโรงเรียนในพื้นที่ให้เยาวชนเข้าค่ายเพื่อศึกษา และปฏิบัติจากสถานที่จริง”

“การผลิตสื่อ VCD ของศูนย์การเรียนรู้ จดหมายข่าว ”

“ร่วมมือกับสถาบันวิจัยหรือรัฐศึกษากระบวนการพัฒนาศูนย์ฯ เพื่อรวบรวมเป็นองค์ความรู้ ”

“สร้างกิจกรรมการสาธิตและครอบครัวย่อยๆ เพื่อให้เกิดการเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มในเครือข่าย”

“จัดงานวันเกษตรอินทรีย์เป็นประจำทุกปี”

“เป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ เพื่อถ่ายทอดแนวคิดตามเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เรื่องการทำเกษตรธรรมชาติ และนำชนสถานที่จริง มีทีมวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ 4 คน”

(4) กรณีศึกษา ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน

นายราวี ไชยวรรณ ประธานกลุ่มพลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงานให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“สนใจเรื่องประหยัดพลังงาน และต้องการสร้างรายได้”

2. การแสวงหาความรู้

“สมัครอบรมการทำเตาอั้งโล่จากสำนักงานพลังงานเขต 10 จังหวัดลำพูน แล้วทดลองทำ ลองผิดลองถูก ได้บ้าง เสียบ้าง”

3. การนำความรู้ไปใช้

“เทศบาลตำบลอุโมงค์สนับสนุนกิจกรรมหาพลังงานทดแทน จึงรวมตัวกับชาวบ้าน 4-5 คนเป็นกลุ่มซูปเปอร์อั้งโล่ ของคนบ้านไร่”

“ผลิตเพื่อจำหน่ายทั่วไป”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“สมาชิกคนใดสนใจก็สอนวิธีการทำทุกขั้นตอน”

“มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิศวกรรมเข้ามาศึกษาดูงาน ให้สาธิตวิธีการทำ”

“นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ มาศึกษาดูงาน”

“เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่หน่วยงานที่สนใจ”

“ร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ให้ผู้สนใจ และสมาชิกเครือข่ายศึกษาดูงาน”

(5) กรณีศึกษา กองทุนเงินล้าน หมู่ที่ 5

นายสงวน ฉลาด ประธานกลุ่มกองทุนเงินล้านให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม
“แหล่งเงินทุนให้กู้ยืม เงินออมและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก”
 2. การแสวงหาความรู้
“ได้เงินจัดสรรจากภาครัฐเพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ กรรมการหมู่บ้านจึงประชุมเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆของกลุ่ม ศึกษาดูงานที่เค้าทำอยู่ และนำระบบมาใช้”
 3. การนำความรู้ไปใช้
“แต่งตั้งคณะกรรมการกองทุน กำหนดให้มีการประชุมทุกวันที่ 15 ของเดือน เพื่อรับสมาชิกเพิ่ม”
“กลุ่มมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี”
“การจัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิกในกลุ่ม”
 4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
“เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการกลุ่มด้านการจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มอื่นๆ”
“กำหนดให้สมาชิกมีการประชุมทุกๆเดือน”
“มีการจดบันทึกรายงานการประชุม”
“เป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีวิทยากรประจำกลุ่มจำนวน 3 คน ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการจัดตั้งกองทุน และการบริหารจัดการกองทุน”
- (6) กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจไวน์อุโมงค์
- นางสาวศดานันท์ มะโนใจ รองประธานกลุ่มวิสาหกิจไวน์ลำไยอุโมงค์ ให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม
“กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรลำไยมีปัญหาลำไยล้นตลาด และราคาตกต่ำ จึงรวมตัวกันเพื่อสร้างรายได้โดยการแปรรูปลำไยเป็นผลผลิตไวน์ลำไย”
2. การแสวงหาความรู้
“แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการแปรรูปลำไยเป็นไวน์กับศูนย์บริการและเทคโนโลยีการเกษตร”
“การฝึกอบรมกับหน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด”
3. การนำความรู้ไปใช้
“กลุ่มมีการแต่งตั้งกรรมการ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายต่างๆ”

“ปัจจุบันกลุ่มผลิตไวน์ได้หลากหลายชนิดขึ้น โดยใช้ผลไม้ตามฤดูกาล ”

“พัฒนารสชาติ และบรรจุภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของตลาด สินค้าโอท็อปของ

ตำบล ”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“ถ่ายทอดความรู้ วิธีการทำ การรักษาให้แก่สมาชิก”

“มีการประชุมสมาชิกทุกๆเดือน”

“กลุ่มจัดบันทึกรายงานการประชุม”

“แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มเมื่อได้ร่วมงานการแสดงผลิตภัณฑ์

โอท็อป”

“จัดทำแผนพัฒนาสัมพันธภาพ และให้ความรู้แก่ผู้สนใจ”

“ร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ บรรยายและสาธิตวิธี

การทำ มีวิทยากรประจำกลุ่ม จำนวน 3 คน”

(7) กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง

นางสาวศดานันท์ มะโนใจ ประธานกลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทองให้

สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“แปรรูปลำไยสดเป็นลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้”

2. การแสวงหาความรู้

“การแปรรูปลำไยกลุ่มแม่บ้านมีความรู้อยู่แล้ว แต่เทศบาลเข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพ จัดอบรมให้แก่สมาชิกเพิ่มเติม”

“กลุ่มได้รับการคัดเลือกเป็นสินค้าโอท็อป ทำให้มีโอกาสเดินทางไปพบปะพูดคุยกับกลุ่มอื่นๆได้แลกเปลี่ยน ปัญหากัน”

3. การนำความรู้ไปใช้

“พัฒนาผลิตภัณฑ์จนเป็นสินค้าโอท็อป 4 ดาว”

“มียอดขายสั่งซื้อจากการบินไทย ทำให้เป็นที่รู้จัก”

“สินค้าได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มผช.)”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“มีการประชุมสมาชิกทุกเดือน”

“จัดส่งสมาชิกเข้าอบรม”

“เป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ฐานเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง มีทีมวิทยากร จำนวน 3 คน ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการ การผลิต และการตลาดของกลุ่ม”

(8) กรณีศึกษา วิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์

นายจรัส อินตะโมงค์ ตัวแทนกลุ่มวิทยุชุมชน ให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมที่เป็นประโยชน์”

2. การแสวงหาความรู้

“เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง”

“ดูงานจากสถานีวิทยุชุมชน”

3. การนำความรู้ไปใช้

“จัดรายการคลื่นวิทยุชุมชน คลื่น 101.75 MHz”

“กระจายเสียงการประชุมสภาเทศบาลทำให้ประชาชนรับทราบ ข้อมูลข่าวสารทั่วถึงกัน”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“ร่วมกับโรงเรียนอุโมงค์วิทยาฯ ให้เด็กนักเรียนเรียนรู้การฝึกปฏิบัติจากสถานที่จริง”

“เป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีวิทยากร จำนวน 4 คน บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับที่มาของกลุ่ม และการบริหารจัดการกลุ่ม”

(9) กรณีศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน

นางทิวาภรณ์ อ้วนวรรณ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ ให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“ให้บริการด้านสาธารณสุข”

2. การแสวงหาความรู้

“เจ้าหน้าที่ทุกคนมีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการบริการด้านสาธารณสุข เพราะเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรง”

“รพสต.ทำบันทึกข้อตกลงร่วมกับเทศบาลตำบลอุโมงค์ ในการขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะ”

3. การนำความรู้ไปใช้

“พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ในระบบสุขภาพชุมชน”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่มภายในชุมชน เช่น กลุ่มสมุนไพรแสนดี ในการทำลูกประคบนวดแผนโบราณ”

“เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่สมาชิกเครือข่ายและผู้สนใจ ศึกษาดูงาน มีวิทยากรบรรยายให้ความรู้ในการบริหารจัดการ รพ.สต.ของประชาชน ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา จำนวน 3 คน”

(10) กรณีศึกษา กลุ่มสมุนไพรแสนดีหมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง

นางสาวลัดดา สุริยะ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้กลุ่มสมุนไพรแสนดีหมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง ให้สัมภาษณ์ว่า

1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

“เพื่อต้องการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน และอนุรักษ์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านกอม่วงที่ต้องการหารายได้เสริม และมีความสนใจเกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน จึงรวมตัวกันผลิตสมุนไพรพื้นบ้านเริ่มต้นจากตะไคร้หอมที่มีอยู่ในชุมชน ”

2. การแสวงหาความรู้

“โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ ได้ร่วมบันทึกข้อตกลงกับเทศบาลตำบลอุโมงค์ในการเข้าเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาพะ ระบบสุขภาพชุมชน การดำเนินงานของโรงพยาบาลจากเดิมที่มุ่งเน้นการให้บริการด้านสาธารณสุขตามภารกิจและหน้าที่ จึงพัฒนาความร่วมมือจากเครือข่ายที่อยู่ในแหล่งชุมชน”

3. การนำความรู้ไปใช้

“กลุ่มจำเป็นต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น เกิดคำถามว่าเราจะทำอะไรเพื่อต่อยอดความรู้ที่เรามีอยู่เดิม จึงคิดว่าแชมพูอาบน้ำสมุนไพรจะเป็นทางออกของการตลาดที่ยังคงมีน้อย กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เราจึงพัฒนาผลิตภัณฑ์แชมพูเพื่อสุนัขเพิ่มขึ้นมา”

4. การแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันกับแหล่งเรียนรู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน เช่น การใช้สมุนไพรในการนวดประคบเพื่อสุขภาพ เป็นต้น นอกจากนั้นการส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์แล้วยังส่งผล

ให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ขยายออกไปยังผู้ที่มีความสนใจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะอีกด้วย”

จากการศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของแหล่งเรียนรู้กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 10 แหล่ง จะเห็นได้ว่า แหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ ส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา การสร้างรายได้ เป็นสำคัญ แหล่งเรียนรู้ทั้ง 10 แหล่ง มีขั้นตอนที่แสดงถึงการจัดการความรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ของตนเอง ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ขยายวงกว้างออกไปจากรูปแบบการจัดการความรู้เดิมๆ กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแต่สมาชิกภายในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น หากแต่ได้ขยายออกไปยังกลุ่ม/แหล่งเรียนรู้อื่นที่มีอยู่ในชุมชน อาทิเช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มสมุนไพรแสนดี ในการจัดทำลูกประคบสมุนไพรให้แก่กลุ่มโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน เพื่อใช้ในการนวดเพื่อสุขภาพ, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่สมาชิกกลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง (84 ครัวเรือน) กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ หมู่ 10 กลุ่มทำปุ๋ยหมักชีวภาพ หมู่ 9 เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ ภายหลังจากที่ผู้บริหารท้องถิ่นได้ประกาศกำหนดนโยบายขับเคลื่อนสู่ตำบลสุขภาวะ และขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลตามวิสัยทัศน์การพัฒนาตำบลที่ว่า “อุโมงค์ เมืองของคนสุขภาพดี ทุกภาคมีส่วนร่วม ศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา ” มีรูปแบบการจัดการความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดขึ้นจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง จากคนไปสู่สมาชิกภายในกลุ่ม ต่อมาเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ค้นหา และรวบรวมกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายภายในชุมชน พิจารณากลุ่มที่มีศักยภาพ มีความเข้มแข็งมาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของตำบล ทั้ง 24 แหล่ง เพื่อใช้ในการถ่ายทอดประสบการณ์และแนวคิด ภูมิปัญญาของแต่ละแหล่งเรียนรู้ ในครั้งนี้ได้ส่งผลให้รูปแบบการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ ได้ขยายวงกว้างออกไปจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง จากคนไปสู่กลุ่ม จากกลุ่มไปสู่เครือข่าย และชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ โดยองค์ความรู้ของแต่ละแหล่งเรียนรู้ได้มีการจัดเก็บและรวบรวมในรูปของคลังความรู้ ได้แก่ เว็บไซต์ จดหมายข่าว แผ่นพับ หนังสือ วีซีดี บอร์ด และนิทรรศการอีกด้วย โดยทีมวิทยากรของแต่ละแหล่งเรียนรู้จะใช้ประกอบสำหรับการอธิบายความรู้และประสบการณ์ในแต่ละแหล่งเรียนรู้

จากแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ซึ่งกล่าวถึงขั้นตอนการจัดการความรู้ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ โดยสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2547) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ค้นหาความรู้

(Knowledge Identification) 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) 5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และ 7) การเรียนรู้ (Learning) โดยการจัดการความรู้จะเป็นประโยชน์เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เพราะหากทราบเพียงคุณประโยชน์ของความรู้ แต่ไม่มีขั้นตอนหรือกระบวนการที่จะดึงความรู้นั้นๆมาใช้ การจัดการความรู้ก็ไม่ได้เกิดขึ้นแต่อย่างใด

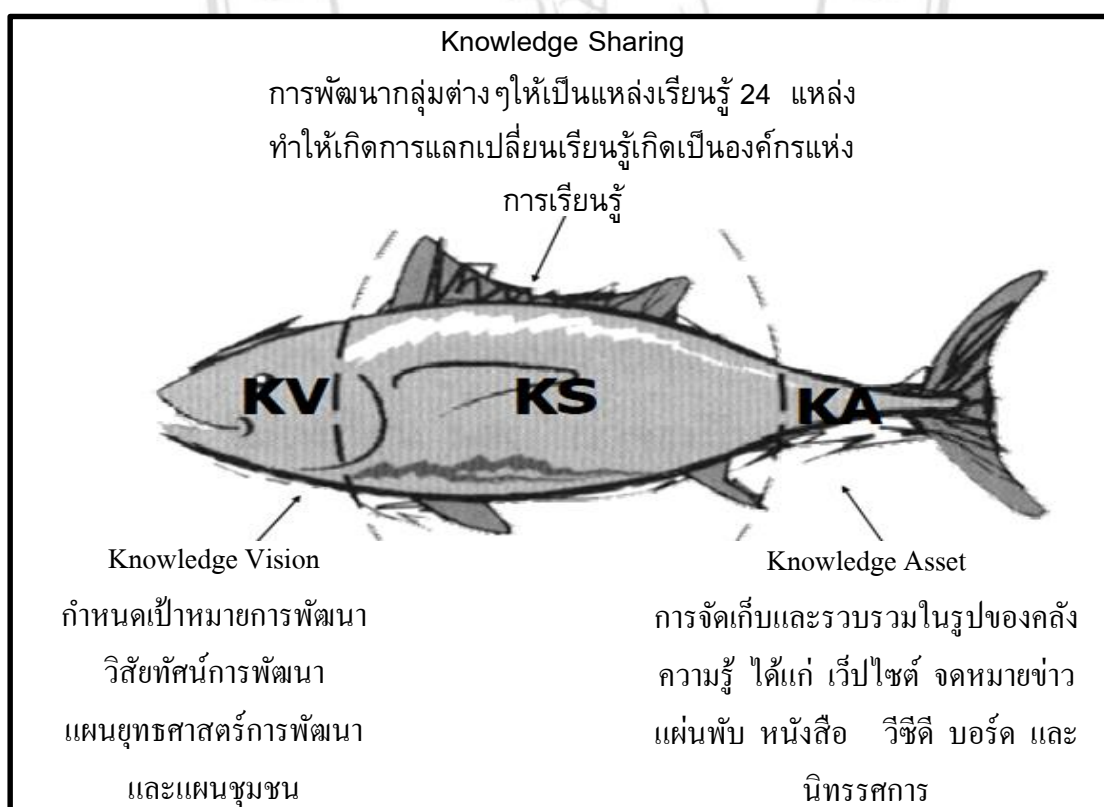
ประพนธ์ ภาสุขยัต (2547 : 21) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ในแบบจำลองปลาทุ (TUNA Model: Thai - UNAids Model) ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดข้างต้นคือเปรียบเทียบการจัดการความรู้เหมือนปลาตัวหนึ่งประกอบไปด้วยส่วนหัว ส่วนลำตัวและส่วนหางคือท่อนหัว = KV = Knowledge Vision เราต้องรู้ว่าจะไปทางไหน ท่อนกลางตัว = KS = Knowledge Sharing เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ท่อนหาง = KA = Knowledge Asset เป็นการสร้างคลังความรู้

จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชุมชนตำบลอุโมงค์มีขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้ของแหล่งเรียนรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ มีการแสวงหาความรู้ทั้งความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) ที่อยู่ในรูปแบบของเอกสาร ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน เช่น แหล่งเรียนรู้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน และความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่สั่งสมมาช้านาน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น แหล่งเรียนรู้ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน กลุ่มสมุนไพรแสนดี มีการนำความรู้ไปใช้ทั้งในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม การพัฒนาทักษะ ประสบการณ์จนสามารถต่อยอดจากความรู้เดิม เช่น กลุ่มสมุนไพรแสนดี ที่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายและเป็นที่ต้องการของตลาด กลุ่มวิสาหกิจไวน์ลำไย สามารถผลิตไวน์ที่มีรสชาติหลากหลายตามผลไม้ในฤดูกาล และเป็นที่ต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น กลุ่มรักษาน้ำ คลองสวนน้ำใส จัดกิจกรรมบ้านไร่พืชชิงปาร์ค ปีละ 2 ครั้ง เพื่อนำรายได้มาใช้ประโยชน์ในชุมชน เป็นต้นนอกจากนั้นแหล่งเรียนรู้มีการแบ่งปันความรู้/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีทีมวิทยากรประจำกลุ่มเรียนรู้ 3-5 คน บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม การสาธิตการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะ และผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมศึกษาดูงานตลอดทั้งปี

เมื่อเทียบเคียงการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์กับแบบจำลองปลาทุ พบว่าการจัดการความรู้ของตำบลอุโมงค์มีความสอดคล้องกับแบบจำลองปลาทุ กล่าวคือ มีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาตำบลร่วมกัน กำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

โดยใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนา 3 ปีเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบาย เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ทำการค้นหา และรวบรวมกลุ่มที่มีอยู่ในชุมชนที่มีศักยภาพมาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้จำนวน 24 แห่ง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ ขยายวงกว้างออกไปจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง จากคนไปสู่กลุ่ม จากกลุ่มไปสู่เครือข่าย และชุมชนอื่นๆที่สนใจ โดยองค์ความรู้ของแต่ละแหล่งเรียนรู้มีการจัดเก็บและรวบรวมในรูปแบบของคลังความรู้ ได้แก่ เว็บไซต์ จดหมายข่าว แผ่นพับ หนังสือ วีซีดี บอร์ด และนิทรรศการ

ดังนั้น การจัดการความรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์จึงมีความสอดคล้องกับแบบจำลองปลา โดยมีการเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาตำบล วิสัยทัศน์การพัฒนา แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งเปรียบเสมือนกับหัวของปลา (KV: Knowledge Vision) การพัฒนากลุ่มต่างๆให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 24 แห่ง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในส่วนของตัวปลา (KS: Knowledge Sharing) และมีการจัดเก็บและรวบรวมความรู้ในรูปแบบของคลังความรู้ เปรียบเสมือนส่วนหางของตัวปลา (KA: Knowledge Asset) ผู้ศึกษาได้แสดงตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 4.4 การจัดการความรู้ของตำบลอุโมงค์เทียบเคียงแบบจำลองปลา

โดยมีบุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องในการจัดการความรู้ของตำบลอุโมงค์ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น และแกนนำชุมชนของตำบลอุโมงค์ ทำหน้าที่เป็น “คุณเอื้อ” เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนา และส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแห่งการแบ่งปันและเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน,คณะกรรมการทั้ง 10 ฝ่ายที่ได้รับการแต่งตั้งจากเทศบาลตำบลอุโมงค์ ทำหน้าที่คอยสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างแหล่งเรียนรู้ 24 แหล่ง และสมาชิกเครือข่ายทำหน้าที่เป็น “คุณอำนวย” สมาชิกของแหล่งเรียนรู้ทั้ง 24 แหล่ง ทีมวิทยากรประจำกลุ่ม ที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงทำหน้าที่เป็น “คุณกิจ” โดยมีเทศบาลตำบลอุโมงค์ทำหน้าที่เป็น “คุณประสาน” และ “คุณลิขิต” ที่คอยประสาน เชื่อมโยงกลุ่ม และเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงที่กว้างขึ้น รวบรวมข้อมูลความรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ จัดทำเว็บไซต์ หนังสือ วิซีดี จัดให้มีทีมนักจัดการ สื่อและการถ่ายภาพ เกิดเป็นพลังความร่วมมือทางเครือข่ายในการเรียนรู้ที่มากขึ้น

4.4.5 การบริหารจัดการตนเองของเทศบาลตำบลอุโมงค์

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาตำบลอุโมงค์สู่ตำบลน่าอยู่นั้น เริ่มต้นจากเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้เข้าร่วมบทบาทเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากนั้นผู้บริหารท้องถิ่นจึงประกาศนโยบายในการขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะหรือตำบลน่าอยู่ โดยใช้แผนชุมชนเป็นแม่บทในการพัฒนาและขับเคลื่อน และกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้จัดการตนเอง นำไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่ว่า “อุโมงค์ เมืองของคนสุขภาพดี ทุกภาคมีส่วนร่วม ศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา”

ดังนั้น เทศบาลตำบลอุโมงค์ จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ตำบลน่าอยู่ ดังนี้

- ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้เพื่อค้นหาต้นทุนภายในชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร หมอพื้นบ้าน ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านหัตถกรรม ด้านอาชีพ กองทุนและสวัสดิการต่างๆ

- สนับสนุนงบประมาณให้กับโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ เช่น กลุ่มรักษาน้ำ คลองสวนน้ำใส กลุ่มพลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน

- สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาอาชีพกลุ่มอาชีพในด้านการผลิต และการตลาด เช่น กลุ่มลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง กลุ่มไวน์ลำไย กลุ่มสมุนไพรแสนดี การจัดงานวันเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

- จัดให้มีการฝึกอบรม และพัฒนาทักษะต่างๆให้แก่กลุ่มอาชีพ

- ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมต่างๆ ผ่านคลื่นวิทยุชุมชน และการกระจายเสียงของหมู่บ้าน

- การจัดโครงสร้างของเทศบาลให้มีการประสานงาน เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ ตามโครงสร้างการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนตำบลน่าอยู่ของตำบลอุโมงค์ โดยแบ่งหน้าที่แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน

(1) หลักการบริหารจัดการตนเองดังนี้

1. ยึดหลักการบริหารจัดการธรรมาภิบาล โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ผ่านระบบการสื่อสารของชุมชนที่ใช้เป็นข้อมูลในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร “การทำงานต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้” จากการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลอุโมงค์มีการจัดทำแผนชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน โดยการประชุมเพื่อรวบรวมปัญหาความต้องการของแต่ละชุมชนนำเสนอเพื่อพิจารณาเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาล โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางการพัฒนาในแต่ละชุมชน ในส่วนของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาก็เปิดโอกาสให้ตัวแทนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการกำหนดแผน และการประเมินผล “ในการบริหารงานเราต้องพึงเสียงจากประชาชนเป็นหลัก ตั้งแต่การคิด การแก้ไขปัญหา อย่างวิสัยทัศน์เรานำผู้นำชุมชน/พระสงฆ์ร่วมกำหนดขึ้นมาเพื่อให้รู้ว่าเราจะพัฒนาไปทางไหน และวิธีการอย่างไร การประชุมสภาเราถ่ายทอดเสียงประชุมสดที่คลื่นวิทยุชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านรับทราบข้อมูลข่าวสาร” (นางอรรณ ขว้างจิตต์, 2557 : สัมภาษณ์)

2. การบูรณาการและสร้างเครือข่ายการทำงาน เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้บูรณาการการทำงานร่วมกับเครือข่ายของกลุ่มที่มีอยู่ภายในชุมชน ทั้งกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นภายในชุมชนต่างๆ ทั้ง 11 หมู่บ้าน ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน โดยรวบรวมกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายภายในชุมชน มาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้สมาชิกเครือข่ายและผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน และฝึกปฏิบัติในแหล่งเรียนรู้จริง

“กลุ่มต่างๆ ในชุมชน ไม่ใช่เทศบาลทำให้เกิดขึ้นมาอันนั้นไม่ยั่งยืน เราทำเพียงแค่ค้นหาขึ้นมาและพัฒนาจนเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น สร้างทีมวิทยากร สนับสนุนงบประมาณ ให้ความรู้การจัดทำบัญชี ประสานในแต่ละแหล่งให้มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ที่กลุ่มตนมี เช่นกลุ่มสมุนไพร ทำลูกประคบ ให้อรพส.ของประชาชน กลุ่มเตาอั้งโล่ทำเตาประหยัดพลังงานให้กลุ่มลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง” (นางอรรณ ขว้างจิตต์, 2557 : สัมภาษณ์)

3. การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงบนวิถีพุทธ เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสร้างศูนย์การเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียงตำบลอุโมงค์ ขึ้นหมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน มีพื้นที่ 45 ไร่ เพื่อเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรพอเพียง โดยให้ครอบครัวเกษตรกรต้นแบบเข้ามาทำกินในพื้นที่ สนับสนุนกลุ่มผู้ผลิตพืชผักปลอดสารพิษ ส่งเสริมกลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ กินที่ปลูก ปลูกที่กิน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและมีสุขภาพดี ปัจจุบันเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้พัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของตำบลอุโมงค์ และใช้เป็นสถานที่ในการจัดฝึกอบรม และศึกษาดูงานให้แก่สมาชิกเครือข่ายและผู้สนใจเข้าฝึกการทำเกษตรจากเกษตรกรอีกด้วย

“เราจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงขึ้น เพื่อใช้เป็นโรงเรียนฝึกหัดของเกษตรกรและผู้สนใจในการทำเกษตรพอเพียง เทศบาลแจ่มเมื่อดพันธ์ผักให้ชาวบ้านไปปลูก ธรรมชาติให้กินที่ปลูก ปลูกที่กิน บางคนขยายเมล็ดพันธ์ได้ก็นำมาแบ่งปันกัน ครัวเรือนส่วนใหญ่ของชุมชนเข้าร่วมเป็น กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงเกือบทุกบ้านเราจะพบแปลงผักที่ปลูกกินเอง” (นางอรรณ ขว้างจิตต์, 2557 : สัมภาษณ์)

4. สร้างคุณภาพแบบองค์รวม โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์เน้นการสร้าง ความสมดุลให้เกิดขึ้นกับทุกเรื่อง บนความเชื่อว่า เมื่อทุกอย่างในตำบลเกิดความสมดุล ก็จะทำให้ประชาชนมีความสุข ดังนั้น จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาให้มีความครอบคลุม การดำรงชีวิตของประชาชนตำบลอุโมงค์ตั้งแต่ การส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวอบอุ่น มีตำบลที่เข้มแข็ง และประชาชนได้รับจัดสรรสวัสดิการทุกเพศ ทุกวัย เช่น การสร้างจิตอาสาดูแลผู้สูงอายุ การส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้แก่กลุ่มแม่บ้าน การจัดตั้งกองทุนต่างๆเพื่อจัดสรรสวัสดิการ,แก้ปัญหาหนี้ในระบบ และสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

“เรามีกองทุนการจัดสรรสวัสดิการที่เข้มแข็งเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นๆใน จัดให้มีการดูแลสวัสดิการของประชาชน แก้ไขปัญหาความยากจน ให้กู้เงินเพื่อสร้างอาชีพ ลดปัญหาหนี้ในระบบที่ไม่เป็นธรรม” (นางอรรณ ขว้างจิตต์, 2557 : สัมภาษณ์)

ผลจากการศึกษาดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การจัดการความรู้ของตำบลอุโมงค์ เทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตำบลอุโมงค์ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการทั้ง 10 ฝ่าย ที่มีบทบาทหน้าที่สนับสนุนคอยอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ และสมาชิกเครือข่าย การประสานเชื่อมโยงกลุ่ม และเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงที่กว้างขึ้น เกิดเป็นพลังความร่วมมือทางเครือข่ายในการเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูลความรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ โดยจัดทำเว็บไซต์ หนังสือ วิชิตี การจัดให้มีทีมนักจัดการสื่อและการถ่ายภาพ รวมไปถึง

ถึงการพัฒนาที่มหาวิทยาลัยประจำแหล่งเรียนรู้ให้มีความรู้ และทักษะในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่สมาชิกเครือข่าย และชุมชนอื่นที่สนใจ

4.5 ปัจจัยของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนไปตำบลอุโมงค์ไปสู่ชุมชนตำบลนำอยู่ต้นแบบ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยของชุมชน ประกอบไปด้วย โครงสร้างพื้นฐาน, การติดต่อสื่อสาร, การมีส่วนร่วมในชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยของชุมชนที่เป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชนตำบลอุโมงค์ให้เป็นชุมชนตำบลนำอยู่ต้นแบบ โดยแต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนนำอยู่ต้นแบบ ดังนี้

4.5.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

(1) การมีอุปกรณ์การติดต่อสื่อสารภายในชุมชน จากการศึกษาพบว่าตำบลอุโมงค์ได้ให้ความสำคัญการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนเป็นอย่างมาก โดยผู้ศึกษาได้ทำการสรุปอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารภายในชุมชน ดังนี้

- การติดตั้งโทรศัพท์ โดย บมจ.ทีโอที จำกัด(มหาชน) ได้ดำเนินการติดตั้งโทรศัพท์ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตตำบลอุโมงค์ มีครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ ร้อยละ 90 และมีโทรศัพท์สาธารณะในสถานที่สำคัญครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ ได้แก่ 1) จำนวนครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ใช้ 3,080 ครัวเรือน 2)จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีโทรศัพท์ใช้ 1,945 ครัวเรือน 3) จำนวนโทรศัพท์สาธารณะ 150 เครื่อง

- จำนวนชุมสายโทรศัพท์ในเขตพื้นที่ 1 ชุมสาย คือ ชุมสายตำบลอุโมงค์
- สถานีวิทยุกระจายเสียงมี 2 แห่ง ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงราชดำริสัมพันธ์ จังหวัดลำพูน และสถานีวิทยุกองทัพบกที่ 3 จังหวัดลำพูน
- สถานีวิทยุศูนย์เผยแพร่ข่าวสารและประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลอุโมงค์ (101.75MHz)

- ระบบเสียงตามสาย มีเสียงตามสายของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ตั้งแต่หมู่ที่ 1-11 (ระบบคลื่นวิทยุ)

- หอกระจายข่าวของแต่ละหมู่บ้าน ตั้งแต่หมู่ที่ 1 – 11 คิดเป็น 100 %

(2) มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน จากการศึกษาพบว่าตำบลอุโมงค์ทั้ง 11 หมู่บ้าน มีการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคม และทางเศรษฐกิจ โดยผู้ศึกษาได้ทำการสรุป รายละเอียดตามที่แสดงในตารางที่ 4.3 – 4.13

ตารางที่ 4.3 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	2544	เป็นกองทุนหมุนเวียนกู้ยืมออมทรัพย์
2	กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน	2544	ออมทรัพย์สัจจะแม่บ้าน
3	กลุ่มอาชีพ	2550	กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า
4	กลุ่มแม่บ้าน	2544	ช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน
5	กลุ่มปฎิหมัก	2549	ทำปุ๋ยหมัก
6	กลุ่มปฎิหมัก	2550	ทำปุ๋ยหมัก
7	กลุ่มออมหมู	2550	ส่งเสริมสวัสดิการ
8	กลุ่ม อสม.	2530	กิจกรรมด้านสาธารณสุข
9	กลุ่ม SML	2548	พัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน
10	กลุ่มเลี้ยงไก่	2548	เพาะพันธุ์ไก่ชนจำหน่าย
11	กลุ่มอนุรักษ์พลังงาน	2549	รณรงค์การประหยัดพลังงาน
12	กลุ่มพิทักษ์ชุมชน	2548	รักษาความสงบภายในชุมชน
13	กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม	2530	การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน
14	กลุ่มหัตถกรรมชุมชน	2546	การทำดอกไม้ประดิษฐ์, โคมไฟ
15	กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	2516	การสงเคราะห์จัดการศพ

ตารางที่ 4.4 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	2544	กู้ยืม ออมทรัพย์
2	กลุ่มออมทรัพย์ฯ	2549	ออมทรัพย์
3	ฌาปนกิจสงเคราะห์	2505	การสงเคราะห์จัดการศพ
4	กลุ่มแม่บ้าน	2530	ช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน
5	กลุ่มเลี้ยงปลาตาก	2500	ซื้อขายภายในชุมชน
6	ธนาคารขยะ	2550	การคัดแยกขยะเพื่อจำหน่าย
7	กลุ่มน้ำพริกตาแดง	2550	ผลิตน้ำพริกเพื่อจำหน่าย

ตารางที่ 4.4 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
8	สมุนไพรแปรรูป	2557	ผลิตแชมพูสมุนไพร
9	กลุ่ม อสม.	2530	ช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณสุข

ตารางที่ 4.5 การรวมตัวของประชาชน หมู่ที่ 3 บ้านสันกัปตอง

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	2544	สมาชิกกู้ยืมเงิน
2	กลุ่มออมทรัพย์	2544	ให้สมาชิกออมทรัพย์ทุกเดือน
3	ฌาปนกิจสงเคราะห์	2528	สมาชิกช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ศพ
4	กลุ่มอาชีพ (น้ำพริกตาแดง)	2550	ผลิตน้ำพริกเพื่อจำหน่าย
5	กลุ่มแม่บ้าน	-	ช่วยเหลือกิจกรรมทุกอย่างในหมู่บ้าน
6	กลุ่มปื๋ยมัก	-	ผลิตปื๋ยมักเพื่อจำหน่าย
7	กลุ่มออมทรัพย์วันละบาท	2550	จัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก 25 เรื่อง
8	กลุ่มเหมือง-ฝาย	-	ดูแลเหมือง-ฝายในหมู่บ้าน
9	กลุ่ม อสม.	2552	ช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณสุข
10	กลุ่มจักรสาน	2548	จักรสานเครื่องใช้
11	กลุ่มประปาชุมชน	2537	จ่ายน้ำประปาให้แก่สมาชิก
12	กลุ่มเกษตรกรชาวนา	-	ทำนา – ทำสวน
13	กลุ่มแอโรบิค	-	ออกกำลังกาย
14	กองทุนข้าวสาร	2550	สมาชิกได้ซื้อข้าวดี ราคาถูก
15	กองทุนขยะ	2551	การคัดแยกขยะในชุมชน

ตารางที่ 4.6 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 4 บ้านส่องกอก

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	2544	สมาชิกกู้ยืมเงิน
2	กลุ่มออมทรัพย์	2544	ออมทรัพย์
3	กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	2531	การสงเคราะห์จัดการศพ
4	กลุ่มแม่บ้าน	2541	ช่วยเหลือกิจกรรมทุกอย่างในหมู่บ้าน
5	กลุ่ม อสม.	2522	ช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณสุข
6	กลุ่มเฝ้าโรบิกเพื่อสุขภาพ	2548	ออกกำลังกาย
7	กลุ่มประปา	2532	จ่ายน้ำประปา
8	กลุ่มข้าวสาร	2550	จำหน่ายข้าวสารราคาถูก
9	กลุ่มออมวันละบาท	2550	จัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก

ตารางที่ 4.7 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	2544	เป็นกองทุนหมุนเวียนกู้ยืม และออมทรัพย์
2	กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน	-	ออมสัจจะแม่บ้าน
3	ฌาปนกิจสงเคราะห์	-	การสงเคราะห์จัดการศพ
4	กลุ่มอาชีพ	2548	ผลิตข้าวแต่นลำไย
5	กลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้ง	2548	ผลิตลำไยอบแห้งสีทอง
6	กลุ่มคัดแยกขยะชุมชน	2551	คัดแยกขยะภายในชุมชน

ตารางที่ 4.8 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 6 บ้านปาลาน

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	2544	สมาชิกกู้ยืมเงิน
2	กลุ่มออมทรัพย์ฯ	2550	ให้สมาชิกออมทรัพย์ทุกเดือน
3	ฌาปนกิจสงเคราะห์	2538	การสงเคราะห์จัดการศพ
4	กลุ่มอาชีพ	-	รวมกลุ่มทำอาชีพเสริม
5	กลุ่มแม่บ้าน	-	ช่วยเหลือกิจกรรมทุกอย่างในหมู่บ้าน
6	กลุ่มปู้หมัก	-	ทำปู้หมักใช้ในชุมชน
7	กลุ่มข้าวสาร	-	ให้สมาชิกซื้อข้าวสารในราคาถูก
8	กลุ่มเอโรบิก	-	ออกกำลังกาย
9	กลุ่มกีฬา	-	ออกกำลังกาย
10	กลุ่มประปา	-	การให้บริการน้ำประปา
11	กลุ่มร้านค้าชุมชน	2548	การให้บริการสินค้าในชุมชน

ตารางที่ 4.9 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 7 บ้านเขวันหนองหมู

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้านสถาบัน การเงิน และ องค์การ สวัสดิการ	2544	เป็นกองทุนหมุนเวียนกู้ยืม, ออมทรัพย์, จัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก
2	ฌาปนกิจสงเคราะห์	-	การสงเคราะห์จัดการศพ
3	กลุ่มแม่บ้าน	-	ช่วยเหลือกิจกรรมทุกอย่างในหมู่บ้าน
4	กลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการ	-	ส่งเสริมสวัสดิการ 26 ข้อ
5	กลุ่ม อสม.	-	ช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณสุข
6	กลุ่มชุมชนพอเพียง	-	เลี้ยงหมูหลุม (แบบธรรมชาติ)
7	กลุ่มทำนา	-	รวมกลุ่มคนที่ทำนาข้าว
8	กลุ่มสืบสานวัฒนธรรม	-	สืบสานวัฒนธรรมประเพณี

ตารางที่ 4.10 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 8 บ้านไร่

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	-	สมาชิกกู้ยืมเงิน
2	กลุ่มออมหมู	-	ส่งเสริมสวัสดิการ
3	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ สวัสดิการ	-	ออมทรัพย์และจัดสวัสดิการ
4	กองทุนข้าวสาร	-	จำหน่ายข้าวสารดี และราคาถูก
5	กลุ่มแม่บ้านลำไยอบแห้ง สีทอง	2548	ผลิตลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง
6	กลุ่มน้ำดื่มชุมชน	-	บริการน้ำดื่ม
7	กลุ่มดอกไม้ผ้าใยบัว	-	ผลิตผ้าใยบัวจำหน่าย
8	กลุ่มเตาอั้งโล่	2550	จัดทำเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน
9	กลุ่มสหกรณ์ไวน์อุโมงค์	2544	ผลิตไวน์ผลไม้ตามฤดูกาล

ตารางที่ 4.11 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน หมู่ที่ 9 บ้านป่าเส้า

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	2544	สมาชิกกู้ยืมเงิน
2	กองทุนสวัสดิการออม ทรัพย์ประชาชนวันละ บาท	2550	สมาชิกกู้ยืมเงิน
3	กองทุนทวิสารในชุมชน	2549	ช่วยเหลือกลุ่มแม่บ้านลดค่าใช้จ่าย
4	กองทุนออมทรัพย์ อสม.	2526	ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของ อสม.
5	กองทุนธนาคารออม ทรัพย์ขยะรีไซเคิลใน ชุมชน	2551	คัดแยกขยะในครัวเรือน/ชุมชน
6	กองทุนน้ำดื่มป่าเส้า	2549	เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการบริโภค
7	กองทุนปฎิหมักชีวภาพ	2550	เพื่อลดค่าใช้จ่ายให้แก่เกษตรกร

ตารางที่ 4.12 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนหมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กองทุนหมู่บ้าน	-	สมาชิกกู้ยืมเงิน
2	กองทุนออมทรัพย์ สวัสดิการชุมชน	-	จัดสรรสวัสดิการให้สมาชิก
3	กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	-	การสงเคราะห์จัดการศพ
4	กลุ่มร้านค้าสวัสดิการ ชุมชน	-	บริการสินค้าราคาถูก
5	กลุ่มสร้างอาชีพชัยสถาน	-	สร้างรายได้เสริมให้แก่แม่บ้าน
6	กลุ่มเกษตรผักปลอด สารพิษ	-	ปลูกและจำหน่ายผักปลอดสารพิษ

ตารางที่ 4.13 การรวมตัวเพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนหมู่ที่ 11 บ้านแม่ร่องน้อย

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง พ.ศ.	กิจกรรมหลัก
1	กลุ่ม อสม.	-	ช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณสุข
2	กลุ่มแม่บ้าน	-	ช่วยเหลือกิจกรรมทุกอย่างในหมู่บ้าน
3	กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	-	การสงเคราะห์จัดการศพ
4	กลุ่มออมหมู่	-	ส่งเสริมสวัสดิการ
5	กองทุนหมู่บ้าน	2544	สมาชิกกู้ยืมเงิน
6	กองทุนสัจจะ	2549	ออมทรัพย์และจัดสรรสวัสดิการ
7	กลุ่มข้าวสาร	-	จำหน่ายข้าวสารดีและราคาถูก

(3) การมีโครงการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่าในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตำบลอุโมงค์ เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ซึ่งได้มีการกำหนด โครงการกิจกรรม ครอบคลุมยุทธศาสตร์ ทั้ง 7 ด้าน คิดเป็น 402 โครงการ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการสรุปโครงการตามแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2555–2557) ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ โดยจำแนกตามยุทธศาสตร์การพัฒนา 7 ด้าน ย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2557 ดังปรากฏในตารางที่ 4.14-4.20

ตารางที่ 4.14 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 1

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
1) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ระบบการบริหารจัดการ ด้านการบริการสาธารณสุข และการส่งเสริมสุขภาพ แบบองค์รวมป้องกันแก้ไข ปัญหาสุขภาพจิต กิฬานันทนาการและสวัสดิการ	58	6,332,800	58	6,332,800	58	6,332,800	174	18,998,400
1.1 ส่งเสริมป้องกัน รักษาพยาบาลฟื้นฟูสุขภาพ และดูแลสุขภาพของ ประชาชนแบบองค์รวม	15	435,000	15	435,000	15	435,000	45	1,359,000
1.2 พัฒนาและจัดซื้อ เครื่องมืออุปกรณ์ด้านการ บริการสาธารณสุข	4	135,000	4	135,000	4	135,000	12	405,000
1.3 ควบคุมป้องกันและเฝ้า ระวังโรคติดต่อ	3	160,000	3	160,000	3	160,000	9	480,000
1.4 ส่งเสริมสุขภาพเด็ก นักเรียนให้เหมาะสมตามวัย	3	2,137,800	3	2,137,800	3	2,137,800	9	6,413,400
1.5 ส่งเสริมสวัสดิการ สังคมแก่ประชาชน ผู้ด้อยโอกาส	10	1,812,000	10	1,812,000	10	1,812,000	30	5,436,000
1.6 ส่งเสริมป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด และ พัฒนาด้านกีฬานันทนาการ กิจกรรมสตรีเด็ก และ เยาวชน	23	1,635,000	23	1,635,000	23	1,635,000	69	4,905,000

ตารางที่ 4.15 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 2

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเมือง การบริหารและการบริการ	82	36,521,280	82	36,521,280	82	36,521,280	246	190,563,840
2.1 ส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการพัฒนาและการพัฒนาการเมืองในทุกระดับ	11	1,520,000	11	1,520,000	11	1,520,000	33	4,560,000
2.2 อบรบและพัฒนาศักยภาพประชาชนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น	3	195,000	3	195,000	3	195,000	9	585,000
2.3 พัฒนาศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่นในการให้บริการแก่ประชาชน	17	26,190,280	17	26,190,280	17	26,190,280	51	78,570,840
2.4 ปรับปรุงและพัฒนารายได้ของเทศบาล	3	150,000	3	150,000	3	150,000	9	450,000
2.5 ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานและสำนักงาน	28	6,986,500	28	6,986,500	28	6,986,500	84	20,959,500
2.6 ปรับปรุงระเบียบเทศบัญญัติ แผนพัฒนา และข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น	6	156,500	6	156,500	6	156,500	18	457,500
2.7 ส่งเสริมพัฒนาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการรักษาความสงบเรียบร้อย	10	1,235,000	10	1,235,000	10	1,235,000	30	3,750,000

ตารางที่ 4.15 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 2 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
2.8 ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและคุณภาพสิ่งแวดล้อมและควบคุมระบบจราจรในเขตเทศบาล	4	110,000	4	110,000	4	110,000	12	330,000

ตารางที่ 4.16 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 3

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
3) ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และส่งเสริมศาสนา ภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รัฐพิธี และพัฒนาการศึกษา	43	6,810,000	43	6,810,000	43	6,810,000	129	20,905,500
3.1 อนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและรัฐพิธี	13	1,100,000	13	1,100,000	13	1,100,000	39	3,300,000
3.2 ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของประชาชน	24	5,510,000	24	5,510,000	24	5,510,000	72	16,530,000
3.3 ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ความเข้มแข็งของวัด และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในหมู่ประชาชน	6	200,000	6	200,000	6	200,000	18	600,000

ตารางที่ 4.17 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 4

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	24	3,627,800	24	3,627,800	24	3,627,800	72	10,883,400
4.1 สร้างจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	8	375,000	8	375,000	8	375,000	24	1,125,000
4.2 ฝักระวังและป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3	472,000	3	472,000	3	472,000	9	1,416,000
4.3 ปรับปรุงภูมิทัศน์บำบัด และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	6	603,000	6	603,000	6	603,000	18	1,809,000
4.4 จัดหาอุปกรณ์และสถานที่กำจัดขยะและสุขาภิบาลสถานที่ปริมาณขยะมูลฝอยและการบำบัดน้ำเสีย	7	2,177,800	7	2,177,800	7	2,177,800	21	6,533,400

ตารางที่ 4.18 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 5

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการและโครงสร้างพื้นฐาน	131	19,743,600	131	19,743,600	131	19,743,600	393	59,230,800
5.1 พัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินปรับปรุงที่สาธารณะประจำหมู่บ้านและป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะ	6	395,000	6	395,000	6	395,000	18	1,185,000
5.2 ก่อสร้างปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการและบำรุงรักษาถนนสะพานทางเท้าและท่อระบายน้ำ	78	14,294,100	78	14,294,100	78	14,294,100	243	42,882,300
5.3 ก่อสร้างปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสาธารณประโยชน์สิ่งก่อสร้างถาวรวัตถุศาสนสถานสุสานสถานที่นันทนาการลานกีฬาในชุมชน	14	2,080,000	14	2,080,000	14	2,080,000	42	6,240,000
5.4 ติดตั้งบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าโทรศัพท์และพัฒนาระบบประปา	24	2,199,500	24	2,199,500	24	2,199,500	72	6,598,000

ตารางที่ 4.18 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 5 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
5.5 พัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ขุดลอกลำเหมือง คูคลอง	9	775,000	9	775,000	9	775,000	27	2,325,000

ตารางที่ 4.19 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 6

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเสริมแข็งของระบบเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว	27	3,540,000	27	3,540,000	27	3,540,000	81	10,620,000
6.1 ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่	14	2,575,000	14	2,575,000	14	2,575,000	42	7,725,000
6.2 สนับสนุนและส่งเสริมการออมในหมู่ประชาชนและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง	5	295,000	5	295,000	5	295,000	15	885,000
6.3 ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพระบบข่าวสารการตลาดกระจายรายได้แก่ประชาชน	3	450,000	3	450,000	3	450,000	9	1,350,000
6.4 พัฒนาและส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้แก่ประชาชน	3	200,000	3	200,000	3	200,000	9	600,000

ตารางที่ 4.19 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 6 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
6.5 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวัฒนธรรม	2	20,000	2	20,000	2	20,000	6	60,000

ตารางที่ 4.20 บัญชีสรุปโครงการแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์
ยุทธศาสตร์ที่ 7

ยุทธศาสตร์	ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
7. ยุทธศาสตร์การสนับสนุนหรืออุดหนุนการดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	37	5,638,000	37	5,638,000	37	5,638,000	111	16,914,000
7.1 การพัฒนาการสนับสนุนหรืออุดหนุนส่วนราชการ	20	4,318,000	20	4,318,000	20	4,318,000	60	12,954,000
7.2 การพัฒนาการสนับสนุนหรือการอุดหนุนกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์	17	1,320,000	17	1,320,000	17	1,320,000	51	3,960,000

ตารางที่ 4.21 บัญชีสรุปจำนวนรวมโครงการตามแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2555–2557) เทศบาลตำบลอุโมงค์

ปี 2555		ปี 2556		ปี 2557		รวม 3 ปี	
จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)
402	82,213,380	402	82,213,380	402	82,213,380	1,206	246,640,440

(4) การมีประเพณีและวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลอุโมงค์มี ประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา และประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่น ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการสรุป ประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญของตำบลอุโมงค์ ไว้ดังปรากฏ ในตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 ตารางแสดงประเพณีและวัฒนธรรมของตำบลอุโมงค์

เดือนภาคกลาง	เดือนชาวไทยลัณนา	ประเพณี
เดือน 1	เดือนเกี๋ยง (ตุลาคม)	ประเพณีออกพรรษา สลากภัตต์ (ตานก้วย สลาก)
เดือน 2	เดือนยี่ (พฤศจิกายน)	ประเพณีลอยกระทง ทอดผ้าป่า ตั้งธรรม หลวง (เทศน์มหาชาติ)
เดือน 3	เดือนสาม (อ้ายหรือธันวาคม)	ประเพณีเทศน์มหาชาติ ทอดผ้าป่า อั้งขวัญ นาค
เดือน 4	เดือนสี่ (มกราคม)	ประเพณีตานข้าวใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ตานหลวงพระเจ้า
เดือน 5	เดือนห้า (กุมภาพันธ์)	ประเพณีปอยหลวง
เดือน 6	เดือนหก (มีนาคม)	ประเพณีทำบุญปอยน้อย
เดือน 7	เดือนเจ็ด (เมษายน)	ประเพณีสงกรานต์ ดำหัว บวชลูกแก้ว เลี้ยงผี ปู่ย่า พิธีสู่ขวัญ สืบชะตาบ้าน
เดือน 8	เดือนแปด (พฤษภาคม)	ประเพณีบวชนเณร วิสาขบูชา ไหว้พระธาตุ (สร้างน้ำพระธาตุ) เข้าอินทนิล
เดือน 9	เดือนเก้า (มิถุนายน)	ประเพณีไหว้พระธาตุ (สร้างน้ำพระธาตุ)
เดือน 10	เดือนสิบ (กรกฎาคม)	วันอาสาฬหบูชา ประเพณีเข้าพรรษา
เดือน 11	เดือนสิบเอ็ด (สิงหาคม)	ตานข้าว คนเฒ่าจำศีล ทำบุญตักบาตรทุกวัน พระ ฟังธรรม
เดือน 12	เดือนสิบสอง (กันยายน)	ประเพณีสลากภัตจากะข้าว (อุทิศถึงผู้ล่วงลับ ไปแล้ว)

จากการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนตำบลอุโมงค์ ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญและมีความเชื่อมโยงกันจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนน่าอยู่ต้นแบบ สามารถอธิบายได้

ดังต่อไปนี้ 1) อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร จากการศึกษาพบว่าตำบลอุโมงค์ให้ความสำคัญในการติดต่อสื่อสารของชุมชนเป็นอย่างมาก โดยการจัดให้มีอุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารของชุมชนที่ครอบคลุม และหลายช่องทางด้วยกัน ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างชุมชน มีการส่งต่อข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมสำคัญๆภายในชุมชน 2) การจัดกลุ่มภายในชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลอุโมงค์มีรวมตัวของกลุ่มต่างๆที่มีความหลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มที่แตกต่างกันออกไปของสมาชิก เช่น บางกลุ่มตัวกันเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน บางกลุ่มรวมตัวขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น ซึ่งการรวมกลุ่มที่มีความหลากหลายภายในชุมชนนั้น ส่งผลให้คนในชุมชนทำกิจกรรมร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน 3) การมีโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลอุโมงค์ภายใต้การบริหารจัดการในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 7 ยุทธศาสตร์ ที่ครอบคลุมการบริหารจัดการ ทั้งด้านการพัฒนาสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรม/โครงการตามแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2555-2557 จำนวน 402 โครงการ ส่งผลให้ชุมชนตำบลอุโมงค์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 4) ประเพณีและวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลอุโมงค์มีวัฒนธรรมและเพณีทั้งทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

4.5.2 การติดต่อสื่อสารในชุมชน

จากการศึกษา พบว่าชุมชนตำบลอุโมงค์มีวิธีการสื่อสารหรือเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อระหว่างกัน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาตำบลจนไปสู่ชุมชนตำบลน่าอยู่ ดังต่อไปนี้

- การสื่อสารแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การพบปะพูดคุยกันของชาวบ้านโดยตรงในเวลาที่ไปร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมของกลุ่ม และกิจกรรมของส่วนราชการ เป็นต้น

- การสื่อสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ได้แก่ หอกระจายข่าวของชุมชน, หมู่ที่ 1-11,วิทยุชุมชนคลื่น 101.75MHz,เสียงตามสาย หมู่ที่ 1-11 สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น วารสาร แผ่นพับ เป็นต้น

- การประชุมแบบทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งรวมไปถึงทั้งการประชุมของชุมชนเองและการประชุมจากส่วนราชการ ได้แก่ การประชุมสมาชิกของแต่ละกลุ่มแหล่งเรียนรู้ ซึ่งกำหนดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง การประชุมชาคม การประชาพิจารณ์

นายบุญส่ง สุวรรณ กำนันตำบลอุโมงค์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ตำบลอุโมงค์มีช่องทางการสื่อสารมากขึ้นกว่าในอดีตเป็นอย่างมาก จะทำกิจกรรมใดๆก็ตามประกาศเสียงตามสายก็

ครบทั้งตำบล ชาวบ้านทราบข่าวสาร ข้อมูล ก็นำไปสู่การร่วมมือทำกิจกรรมร่วมกัน” (บุญส่ง สุวรรณ, 2557 : สัมภาษณ์)

นายจรัส อินตะประธานกลุ่มวิทย์ชุมชนตำบลอุโมงค์ หอกระจายข่าว เลียงตามสาย ชุมชนตำบลอุโมงค์ “การสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนตำบลอุโมงค์ เพราะการกระทำใดๆก็ตามต้องมีการสื่อสารระหว่างกัน ทั้งจากบุคคลสู่บุคคล หรือจากส่วนราชการสู่ชุมชน กิจกรรมใดๆก็ตามเราต้องพึ่งพาการสื่อสารตลอด ส่วนราชการเองก็ต้องเป็นทั้งผู้รับสารและส่งสารจึงจะทำให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะส่วนราชการต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างมาก ทำอะไรต้องให้ชาวบ้านได้รับรู้ ถ้าชาวบ้านไม่รับรู้ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร” (จรัส อินตะ, 2557 : สัมภาษณ์) สอดคล้องกับความเห็นของ นางสาวศดานันท์ มะโนใจ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง ให้สัมภาษณ์ว่า “การประชุมพูดคุยกันของสมาชิกทุกๆเดือนนอกจากทำให้กลุ่มทำงานได้ดีแล้ว ยังทำให้สมาชิกของกลุ่มได้รับรู้ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารระหว่างกันอีกด้วย การให้ความร่วมมือกับส่วนราชการก็ดีขึ้น เมื่อก่อนต้องใช้โทรศัพท์ไปทีละบ้าน เดี่ยวนี้ส่งข้อมูลให้ประกาศรับรู้ทั่วกันทั้งตำบลสะดวก รวดเร็วดี” (ศดานันท์ มะโนใจ, 2557 : สัมภาษณ์)

จึงสามารถสรุปได้ว่า ตำบลอุโมงค์มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งทางการสื่อสารโดยตรง เช่น การพบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม โดยผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น โทรศัพท์สื่อสาร วิทย์ชุมชน หอกระจายเสียง กิจกรรมประชาม กิจกรมประชาพิจารณ์ การประชุม เป็นต้น

4.5.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

การมีส่วนร่วมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนตำบลอุโมงค์ ไปสู่ชุมชนน่าอยู่ต้นแบบ จากการศึกษาพบว่าตำบลอุโมงค์ภายใต้การบริหารจัดการของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทในการพัฒนาตำบลจนนำไปสู่ชุมชนน่าอยู่ต้นแบบโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เริ่มต้นตั้งแต่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และยกไประดับไปจนถึงการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการและร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

ภายหลังที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้ประกาศกำหนดนโยบายเข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะ และขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ทำการประชามเพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากประชาชน รวมทั้งค้นหาแหล่งภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน และจุดแข็งในแต่ละชุมชน เพื่อทำการรวบรวม และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์

ในขณะเดียวกันการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ก็ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยจัดให้มีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ความต้องการจากประชาชน เพื่อนำไปพิจารณาจัดทำเป็นโครงการ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ซึ่งในส่วนของชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้านเอง ก็ได้มีการประชุมโดยรวบรวมสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละชุมชนเพื่อจัดทำเป็นแผนชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาชุมชน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดของชุมชน นำไปสู่การรับรู้ปัญหา และค้นหาวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกันของชุมชน

ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนตำบลสู่ตำบลน่าอยู่ของชุมชนตำบลอุโมงค์นั้น จึงเริ่มต้นตั้งแต่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากส่วนราชการว่าเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะ โดยแนะนำผู้นำชุมชน ได้เข้าร่วมเป็นตัวแทนในการศึกษาดูงานตำบลปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากนั้นจึงมีการประชุมโดยตัวแทนจากชุมชนเพื่อค้นหาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ทำการรวบรวม และพัฒนาจนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้ง 24 แหล่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆศึกษาดูงานเพื่อต่อยอดแนวคิดการพัฒนาเป็นตำบลน่าอยู่ จึงเห็นได้ว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่กระบวนการคิดเพื่อค้นหาแหล่งเรียนรู้ ร่วมวางแผนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์, แผนพัฒนาสามปี และแผนชุมชนร่วมปฏิบัติการโดยการเข้าร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ จำนวน 24 แหล่ง ซึ่งมีประชาชนส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างน้อย 1 กลุ่ม และร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นได้แก่ การเป็นชุมชนน่าอยู่ต้นแบบ และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ สมาชิกเครือข่ายตำบลสุขภาวะศึกษาดูงาน

นางทิวาภรณ์ อ้วนวรรณ นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังจากที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ทำข้อตกลงร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะและผู้บริหารท้องถิ่นได้ประกาศกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนนั้น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์จึงเข้าร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ในระบบสุขภาพชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งจากส่วนราชการ และประชาชนผู้มีจิตอาสา กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการขับเคลื่อนการบริการด้านสาธารณสุขทั้งเชิงรุกและเชิงรับทำให้ประชาชนได้รับการบริการด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึง และครอบคลุมในการบริการ” (ทิวาภรณ์ อ้วนวรรณ, 2557: สัมภาษณ์)

นางสาวศดานันท์ มะโนใจ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังจากที่เทศบาลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะ กลุ่มได้เข้าร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ของเทศบาล โดยตนเองร่วมเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจ และสมาชิก

เครือข่ายที่เข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการ การผลิต การตลาดของกลุ่ม รวมถึงการควบคุม กำกับดูแลการฝึกปฏิบัติจริงในแหล่งเรียนรู้ของตน ” “ แรกๆก็ต่อต้าน ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องเอาคนนอกเข้ามาวุ่นวายในชุมชน ต่อมาจึงเห็นว่าดีนะนอกจากเราจะภูมิใจได้แบ่งปันความรู้แล้ว ยังเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนอีกด้วย” (ศดานันท์ มะโนใจ, 2557: สัมภาษณ์)

4.5.4 การพัฒนาคนของชุมชน

การพัฒนาคนในชุมชนตำบลอุโมงค์ เป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้าง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และรวมไปถึงวิธีการในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คนในชุมชนตำบลอุโมงค์ได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะในแต่ละกลุ่มอยู่เสมอ ทั้งจากการพัฒนาสมาชิกภายในกลุ่มเอง และจากส่วนราชการ สถาบันการศึกษาอื่นๆที่ให้การสนับสนุนส่งเสริม โดยผู้ศึกษาสรุปวิธีและเทคนิคในการพัฒนาคนของชุมชนตำบลอุโมงค์ ได้ดังนี้

(1) วิธีการสอนงาน โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกด้วยกันเอง เช่น วิธีการผลิต การทำบัญชี และทักษะอื่นๆที่จำเป็น จากการศึกษาค้นคว้าพัฒนาคนโดยวิธีการสอนงานเป็นเทคนิคที่แหล่งเรียนรู้ใช้ในทุกลกลุ่ม โดยผ่านการพูดคุย การบอกกล่าวระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง เช่น กลุ่มศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน, กลุ่มสมุนไพรแสนดี เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ นายราวี ไชยวรรณ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้ศูนย์พลังงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงาน พบว่า สมาชิกของกลุ่มจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ โดยมีนายราวี ไชยวรรณ แกนนำของกลุ่ม และสมาชิกนายนิพน ปินตาคำ นายเปื้อน ใจการ เป็นผู้ฝึกสอนวิธีการผลิตเตาอั้งโล่ในทุกขั้นตอน ซึ่งนายราวี ไชยวรรณ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ใครที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม ไม่จำเป็นต้องมีความรู้มาก่อน เราสอนกันได้ขอแค่ให้มีความตั้งใจก็พอถ้าทำได้ก็เป็นผลดี นอกจากเพิ่มรายได้แล้ว ยังมีวิชาความรู้ติดตัวไปด้วย” (ราวี ไชยวรรณ, 2557 : สัมภาษณ์)

นางสาวลัดดา สุริยะ ตัวแทนกลุ่มสมุนไพรแสนดี ให้สัมภาษณ์ว่า “ สมาชิกของกลุ่มจะได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรจากตนเองซึ่งยินดีให้ความรู้ในทุกกระบวนการ เพราะอยากให้มีการสืบทอดภูมิปัญญา ขอบข่ายเดียวเมื่อผลิตจำหน่ายขออย่าใช้ชื่อแสนดีเท่านั้น ” (ลัดดา สุริยะ, 2557 : สัมภาษณ์)

(2) วิธีการฝึกปฏิบัติจริง จากการศึกษาค้นคว้า แหล่งเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสมาชิกจะเข้าร่วมดำเนินงานของกลุ่มด้วย โดยสมาชิกมีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบการทำงานอย่างชัดเจนในรูปแบบของคณะกรรมการกลุ่ม เช่น กลุ่มรักษาน้ำ คลองสวยน้ำใส, กลุ่มวิสาหกิจไวน์ ลำไยอุโมงค์, กลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตำบลอุโมงค์ ได้เปิดโอกาสให้เยาวชนจากโรงเรียนอุโมงค์วิทยาคมเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการถ่ายทอดความรู้ การจัดทำรายการร่วมกับทีมวิทยากรของกลุ่ม โดยจัดรุ่นละ 20 คน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์คือให้เยาวชนได้เรียนรู้การฝึกปฏิบัติจริง และขยายเครือข่ายสมาชิกเข้าสู่รั้วสถาบันการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ นายโจพร ขว้างจิตต์ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้กลุ่มรักษาน้ำคลองสวบน้ำใส ให้สัมภาษณ์ว่า “สมาชิกของกลุ่ม คือประชาชนในหมู่ที่ 8 ทุกคน เราจะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในดูแลรักษาลำน้ำ ให้อาหารปลา และสอดส่องดูแลเป็นหูเป็นตาไม่ให้เกิดการลักลอบตกปลาในอุทยานปลาของชุมชน เมื่อถึงกำหนดกิจกรรมฟิชซิ่งปาร์ก เราจะดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ โดยสมาชิกในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตามหน้าที่ที่คณะกรรมการมอบหมายให้ เช่น ร่วมกันทำฝายกั้นน้ำ ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบๆลำเหมือง ” (โจพร ขว้างจิตต์, 2557 : สัมภาษณ์)

นางสาวศดานันท์ มะโนใจ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้ กลุ่มวิสาหกิจไวน์ลำไยอุโมงค์ และกลุ่มวิสาหกิจลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง ให้สัมภาษณ์ว่า “สมาชิกของกลุ่มเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านในชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่จึงมีความรู้ในการผลิตสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกเครือข่ายและผู้สนใจในกิจกรรมของกลุ่มได้ โดยเปิดโอกาสให้ทดลองการปฏิบัติจริงร่วมกับสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งเทศบาลตำบลอุโมงค์จะเป็นผู้ประสานงานและจัดส่งเข้ามาทดลองการปฏิบัติงานจริง” (ศดานันท์ มะโนใจ, 2557 : สัมภาษณ์)

นายจรัส อินตะโมงค์ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้กลุ่มวิทยุชุมชน ให้สัมภาษณ์ว่า “ปัจจุบันกลุ่มได้มีการขยายเครือข่ายสมาชิกเข้าสู่รั้วสถาบันการศึกษา โดยร่วมมือกับโรงเรียนอุโมงค์วิทยาคมในการส่งเสริมให้เยาวชนส่งข่าวให้แก่ส่วนราชการ และเข้าฝึกปฏิบัติงานจริงในการจัดรายการวิทยุชุมชนร่วมกับทีมวิทยากร ” (นายจรัส อินตะโมงค์, 2557 : สัมภาษณ์)

(3) วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการศึกษาว่า สมาชิกของแหล่งเรียนรู้บางกลุ่มได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การศึกษาจากตำรา วารสาร ครอบครั้ว สื่อวิทยุ เป็นต้น นอกจากนั้นแหล่งเรียนรู้ทุกแหล่งได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ วารสาร ซึ่งได้รวบรวมองค์ความรู้เพื่อใช้ในการเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก และบุคคลภายนอก โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้รวบรวมข้อมูล ของแต่ละแหล่งเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นคู่มือการจัดการสุขภาวะโดยชุมชน, คำฮาอุโมงค์คนขยัน ออกเผยแพร่ให้ผู้สนใจ และฐานข้อมูลจาก Internet ซึ่งสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย และสะดวกรวดเร็วต่อการศึกษาดูด้วยตนเอง

นางสาวลัดดา สุริยะ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้กลุ่มสมุนไพรแสนดี ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ตนเองมีความสนใจในสมุนไพรอยู่แล้ว โดยแรกเริ่มจากการสังเกตคุณแม่ใช้ตระไคร้

หอมไฉยง เราก็เห็นว่าไฉยงได้ดีจริง หอมด้วย ต่อมาได้ฟังรายการวิทยุเกี่ยวกับสรรพคุณของตระไคร้หอมจึงเกิดความสนใจ เริ่มปลูกตระไคร้หอมเอง และเรียนรู้วิธีการกลั่นตระไคร้หอมผลิตเป็นสมุนไพรเพื่อจำหน่าย และพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆต่อมา” (ัดดา สุริยะ, 2557 : สัมภาษณ์)

(4) การเป็นวิทยากรของกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า แหล่งเรียนรู้ทุกแห่งกำหนดให้มีวิทยากรประจำกลุ่มแหล่งเรียนรู้ อย่าง 3-5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ และมักเป็นแกนนำในการจัดตั้งของกลุ่ม ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม เพื่อใช้ถ่ายทอดความรู้ และกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มให้แก่ผู้ที่มีความสนใจ และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเครือข่ายตำบลสุขภาวะของเทศบาลตำบลอุโมงค์

(5) การศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่า การศึกษาดูงานเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนของชุมชนตำบลอุโมงค์ แรกเริ่มจากการศึกษาดูงานจากอบต.ปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชนจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นชุมชนน่าอยู่ต้นแบบสำเร็จ นอกจากนั้นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนหลายแห่งที่ริเริ่มจากเกิดจากการศึกษาดูงานที่ชุมชนอื่น และนำมาต่อยอดการพัฒนาเป็นของชุมชนตนเอง เช่น กลุ่มรักษาน้ำคลองสวนน้ำใส ศึกษาดูงานการบริหารจัดการน้ำจากอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลอุโมงค์ได้รับการพัฒนาจนเป็นสถานที่ศึกษาดูงานให้แก่ผู้ที่สนใจ และสมาชิกเครือข่ายนำไปเป็นต้นแบบในการพัฒนา

จากการสัมภาษณ์ นายไฉพร ขว้างจิตต์ ตัวแทนแหล่งเรียนรู้กลุ่มรักษาน้ำคลองสวนน้ำใส ให้สัมภาษณ์ว่า “ จุดเริ่มต้นของกลุ่มนั้นเกิดจากชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนประสบกับปัญหาน้ำเน่าเสีย ลำเหมืองตื้นเขิน และน้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตร จึงได้มีการประชุมหารือแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ศึกษาว่าที่ชุมชนใดที่มีประสบกับปัญหาเดียวกัน และเค้ามีวิธีจัดการอย่างไร จนนำไปสู่การศึกษาดูงานการบริหารจัดการน้ำของอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนจึงนำมาประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จ ปัจจุบันกลุ่มได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบในการบริหารจัดการน้ำโดยชุมชนเอง” (ไฉพร ขว้างจิตต์, 2557: สัมภาษณ์)

นางอรรณ ขว้างจิตต์ รองนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ และตัวแทนแหล่งเรียนรู้กลุ่มกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้บริหารท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญการพัฒนาคนในชุมชนเป็นอย่างมาก โดยเชื่อว่าชุมชนเราจะเข้มแข็ง พัฒนาไปตามเป้าหมายได้ คนของเราต้องมีความรู้ และความรู้ก็ไม่ใช่การศึกษาเพียงตำราเรียนเท่านั้น แต่เราต้องให้ชุมชนเข้าใจในสิ่งที่เราเป็นอยู่ เรามีวิถีชีวิตเป็นอย่างไร การศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่นๆ มีความจำเป็น และเราพยายามส่งเสริมมาโดยตลอด เรามีโครงการพัฒนาคนตามแผนพัฒนาสามปี

หลายโครงการ แต่เราบอกเสมอ เรียนรู้ได้ แต่อย่าไปเลียนแบบ ต้องเลือกใช้ ประยุกต์ใช้ ที่เข้ากับชุมชนของเรา ” (อรรถพร ขว้างจิตต์, 2557 : สัมภาษณ์)

(6) การเข้ารับฝึกอบรม/การสอนจากผู้เชี่ยวชาญ จากการศึกษาพบว่า บุคลากรของแหล่งเรียนรู้ในแต่ละกลุ่ม จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาบุคลากรโดยผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมให้ความรู้ ให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เช่น แหล่งเรียนรู้กลุ่มสมุนไพรแสนได้รับการส่งเสริมความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงาน พมจ.ลำพูน เกษตรอำเภอเมืองลำพูนมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แหล่งเรียนรู้กลุ่มสหกรณ์ไวน้ำลำไยอุโมงค์ ได้รับการส่งเสริมความรู้จากเทศบาลตำบลอุโมงค์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการผลิตไวน์จากผลไม้ตามฤดูกาลชนิดอื่นๆ เพื่อให้มีความหลากหลายของรสชาติและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น แหล่งเรียนรู้กลุ่มศูนย์พลังงานงานทดแทนเตาอั้งโล่ประหยัดพลังงานได้รับการส่งเสริมความรู้ เทคนิคต่างๆ จากสำนักงานพลังงานเขต 10 จังหวัดลำพูน และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และต่อยอดแนวคิดในการจัดทำเตาพลังงานแสงอาทิตย์”

จากการศึกษา จึงสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยของชุมชนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ประกอบไปด้วย การมีอุปกรณ์สื่อสาร การจัดตั้งกลุ่มภายในชุมชน โครงการพัฒนาชุมชน และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน 2) ช่องทางการติดต่อสื่อสารของคนในชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) การพัฒนาคนในชุมชน มีนัยความสำคัญและเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนตำบลอุโมงค์เป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ตำบลน่าอยู่ ดังนี้

- ด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ได้แก่ การจัดให้มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร ที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลทำให้การติดต่อสื่อสาร การรับส่ง-ข้อมูล ต่างๆสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและสะดวก, การจัดตั้งกลุ่มต่างๆภายในชุมชน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน พบปะพูดคุย เกิดเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติการมีโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ และมีประเพณีวัฒนธรรมทั้งทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่น

- ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่าตำบลอุโมงค์มีช่องทางการสื่อสารหลายช่องทาง ทั้งการสื่อสารโดยตรง และการสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ซึ่งการสื่อสารเป็นสะพานที่เชื่อมประสานให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล การแสดงความคิดเห็นและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาตำบลจนไปสู่ชุมชนตำบลน่าอยู่

- ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การพัฒนาตำบลไปสู่ตำบลน่าอยู่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ ร่วมคิด การตัดสินใจ นำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย และวิสัยทัศน์

การพัฒนาาร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนา 3 ปี ร่วมทำ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างน้อย 1 แห่ง และร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกัน ซึ่งพบว่า การขับเคลื่อนตำบลไปสู่ตำบลน่าอยู่จนสามารถพัฒนาเป็นชุมชนน่าอยู่ต้นแบบนั้น ชุมชนเป็นผู้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง

4.6 ผลที่ตำบลอุโมงค์ได้รับการพัฒนาเป็นตำบลน่าอยู่

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาถึงผลที่ชุมชนตำบลอุโมงค์ได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนตำบลน่าอยู่ที่ผ่านมา เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตำบลอุโมงค์ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมตำบลอุโมงค์ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างในช่วงการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552-2556 สรุปได้ดังนี้

4.6.1 ด้านเศรษฐกิจ

พบว่า เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้ส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนโดยการรวมกลุ่มในการร่วมกันผลิต และจำหน่ายสินค้าโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น ส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพได้รับวิทยาการความรู้ใหม่ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าให้ได้มาตรฐานตามมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 4 ดาว 5 ดาว จนเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค นอกจากนั้นเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้จัดกิจกรรมในการส่งเสริมการตลาดให้แก่สินค้าภายในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมวันเกษตรอินทรีย์ประจำปี เทศกาลชิมไวน์ เป็นต้น การแปรรูปสินค้าทางการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาสินค้าทางการเกษตรล้นตลาด ช่วยเหลือเกษตรกร นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้ครัวเรือนน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลอุโมงค์ ในพื้นที่จำนวน 45 ไร่ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ประชาชน หน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานและถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน ประกอบด้วยโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว โครงการลดโลกร้อนด้วยมือเรา ปีที่ 5 โครงการ 84 ครัวเรือนเครือข่ายสายใยรักแห่งครอบครัว ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

นางอรรณ ขว้างจิตต์ รองนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ ให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อตำบลอุโมงค์พัฒนาเป็นตำบลน่าอยู่ โดยเข้าร่วมเป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะนั้น ทำให้เรากำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมกับวิถีชีวิต ทั้ง 4 มิติ คือ สุขภาวทางกาย สุขภาวทางจิต สุขภาวทางสังคม และสุขภาวทางจิต เช่น โครงการ 84 ครัวเรือน เราแจกพันธุ์ผัก ให้ชาวบ้าน กินที่ปลูก ปลูกที่กิน เพื่อลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน การส่งเสริมและพัฒนา

กลุ่มอาชีพต่างๆในตำบล เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งเราได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา” (อรรวรรณ ขว้างจิตต์, 2557: สัมภาษณ์)

นายอภิชาติ อุปคำ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ให้สัมภาษณ์ว่า “ด้านเศรษฐกิจดีขึ้นจากเดิม มุ่งแต่ทำมาหากินสร้างรายได้ ทำนา ปลูกกล้วย ตอนนี้งานมาลดรายจ่ายบ้าง ปลูกผักกินเอง ลดค่าใช้จ่ายแล้ว สุขภาพก็ดีขึ้นด้วย” (อภิชาติ อุปคำ, 2557 : สัมภาษณ์)

4.6.2 ด้านสังคม วัฒนธรรม

พบว่า เทศบาลตำบลอุโมงค์สามารถพัฒนาชุมชนในระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนน สะพาน ทางเท้า อุปกรณ์เครื่องมือการสื่อสารชุมชน ฯลฯ เกือบเต็มพื้นที่ ด้านศิลปวัฒนธรรมชุมชนตำบลอุโมงค์เองต้องต่อสู้กับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่ามาตามกระแส โดยสร้างเกราะป้องกันเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว พยายามส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ลงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา รับโอนภารกิจด้านการศึกษา สนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ทุกโรงเรียน สนับสนุนงบประมาณให้แก่วัดเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

นายบุญยั้ง อุดเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ให้สัมภาษณ์ว่า “การเปลี่ยนแปลงในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ตำบลอุโมงค์ได้พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานดีพอสมควร แต่ก็มีบ้าง เช่นถนนชำรุด ต้องซ่อมแซม บางทีก็ต้องเข้าใจว่าถนนบางเส้นไม่ได้อยู่ในอำนาจของท้องถิ่น ผู้บริหารเองต้องชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจด้วย อีกอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีคือประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ชุมชนเราเข้มแข็งเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เรามีกิจกรรมทำร่วมกันค่อนข้างมาก ทั้งระหว่าง วัด โรงเรียน เทศบาล” (บุญยั้ง อุดเจริญ, 2557 : สัมภาษณ์)

4.6.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

พบว่า ในระยะเวลาการพัฒนาที่ผ่านมา ปัญหาสิ่งแวดล้อมกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นอย่างมาก เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาหมอกควัน ปัญหาดินเสื่อมสภาพ การใช้สารเคมีปนเปื้อน ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัยและบางครั้งอยู่เหนือการควบคุม เทศบาลตำบลอุโมงค์จึงสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านกระบวนการของแผนชุมชน โดยให้ชาวบ้านพิจารณาว่ามีปัญหาที่กระทบต่อชุมชนเรื่องอะไรบ้าง เรื่องใดที่ชุมชนสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองก็สนับสนุนให้ทำ เช่น การบริหารจัดการน้ำของกลุ่มรักษาน้ำ คลองสวนน้ำใส เป็นต้น นอกจากนั้นเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้นำระบบการบริหารจัดการ

ตามมาตรฐานสากลด้านสิ่งแวดล้อม ISO 14001 การเพิ่มพื้นที่สีเขียว ปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้สวยงาม การลดมลภาวะ ลดโลกร้อนด้วยมือเรา และการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ซึ่งพบว่าตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2552-2556) ปัญหาดังกล่าวได้ลดลง ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น สุขอนามัยของประชาชนดีขึ้นตามลำดับ

นายสุภชัย อนันต์นพพานิชย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ให้สัมภาษณ์ว่า “การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ดีกว่าเดิมมาก เช่น เกิดกลุ่มจิตอาสา ISO ชาวบ้านรู้จักการรีไซเคิลขยะ” (สุภชัย อนันต์นพพานิชย์, 2557 : สัมภาษณ์)

นายบุญส่ง สุวรรณ กำนันตำบลอุโมงค์ ให้สัมภาษณ์ว่า “สิ่งแวดล้อมเราดีขึ้นมากเมื่อก่อนชาวบ้านเผาใบไม้ใบหญ้า เมื่อเทศบาลบังคับใช้กฎหมายจริงจังก็น้อยลง ที่มีอยู่บ้างก็เป็นผู้สูงอายุเผา และที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ การจัดการน้ำของหมู่ที่ 8 การรณรงค์ให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งเทศบาลมีศูนย์เรียนรู้สอนวิธีการทำ ทำให้สิ่งแวดล้อมเราดีขึ้นมาบ้าง” (บุญส่ง สุวรรณ, 2557 : สัมภาษณ์)

ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านของชุมชนตำบลอุโมงค์ในการขับเคลื่อนไปสู่ตำบลน่าอยู่ ทำให้เทศบาลตำบลอุโมงค์เร่งการดำเนินงานในหลายมิติ จนปรากฏเป็นรางวัลเกียรติยศท้องถิ่นนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของประชาชนตำบลอุโมงค์ ได้แก่

(1) โล่รางวัล โครงการลดเมืองร้อน ด้วยมือเรา ปีที่ 4 โดยพุทธระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงพระราชทาน โล่รางวัล โครงการลดเมืองร้อนด้วยมือเรา แก่เทศบาลตำบลอุโมงค์ โดยการมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่ความรู้และร่วมรักษาสภาพภูมิอากาศเพื่อให้เมืองน่าอยู่และยั่งยืน ระหว่างปี 2551-2552 รับรางวัลเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2552

(2) รางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ด้านการดำเนินงานวัฒนธรรมสนับสนุนโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน จังหวัดลำพูน ประจำปี 2552 รับรางวัลเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2552

(3) รางวัลชนะเลิศโครงการพัฒนาผู้นำเผชิญวิกฤตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รับรางวัลเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2552

(4) โล่รางวัล โครงการลดเมืองร้อน ด้วยมือเรา ปีที่ 5 โดยพุทธระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงพระราชทาน โล่รางวัล โครงการลดเมืองร้อนด้วยมือเรา แก่เทศบาลตำบลอุโมงค์ โดยการมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เผยแพร่ความรู้และร่วมรักษาสภาพภูมิอากาศเพื่อให้เมืองน่าอยู่และยั่งยืน ระหว่างปี 2552-2553 รับรางวัลเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2553

(5) รางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่นระดับจังหวัด ด้านการดำเนินงานวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน จังหวัดลำพูน ประจำปี 2553 รับรางวัลเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2553

(6) รางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลงานดีด้านสตรีและครอบครัว รับรางวัลเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2554

(7) รางวัลที่หนึ่ง โครงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร รับรางวัลเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2554

(8) รางวัลที่หนึ่งระดับประเทศ โครงการฝายชลชั้นหินพิริย ลุ่มน้ำปิง การเกษตร รับรางวัลเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2554

(9) รางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ด้านการดำเนินงานวัฒนธรรม ประจำปี 2554 โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น 1) ด้านคลังสมองภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการส่งเสริมอาชีพศิลปะและวัฒนธรรม 3) ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 4) ด้านลานวัฒนธรรม รับรางวัลเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2554

(10) รางวัลโล่เกียรติคุณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับดีเด่น รับรางวัลเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2554

(11) รางวัลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายอดเยี่ยมระดับจังหวัด ประจำปี 2554

(12) รางวัลชมเชยเทศบาลที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554 (ภาคเหนือ) รับรางวัลเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2555

(13) รางวัลในการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการพัฒนาผู้นำตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รับรางวัลเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2555

(14) รางวัลชนะเลิศการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และครอบครัวในระดับชุมชนท้องถิ่น(ภาคเหนือ)ระยะที่ 2 ปี 2555 รับรางวัลเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2555

(15) โล่เกียรติคุณเพื่อแสดงว่าเทศบาลตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน ให้การสนับสนุนชุมชนบ้านป่าเส้า หมู่ที่ 9 ได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ ประเภทชุมชนขนาดใหญ่ โครงการประกวดชุมชนปลอดขยะเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 80 ชุมชน ปี 2555 รับรางวัลเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2555